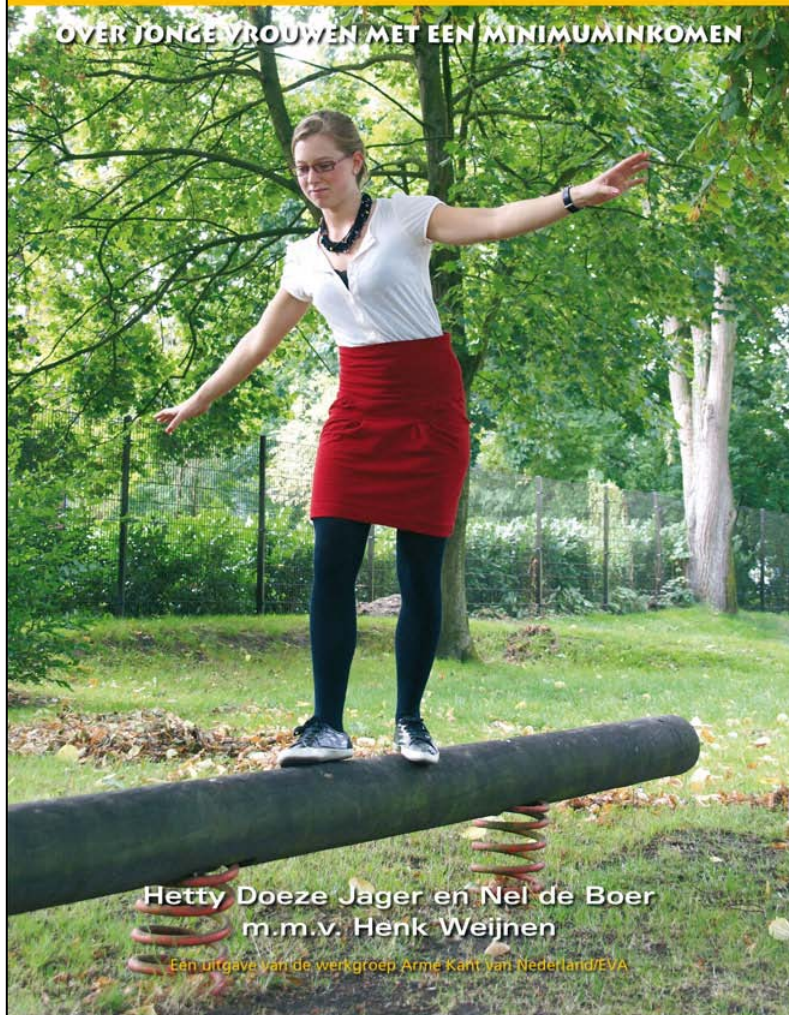

Zij wil vooruit

OVER JONGE VROUWEN MET EEN MINIMUMINKOMEN

Verslag van het Symposium

Zij wil vooruit, over jonge vrouwen met een minimuminkomen

zoals gehouden op
11 november 2009
te Utrecht

Werkgroep Arme Kant van Nederland/EVA
Luijbenstraat 17
5211 BR 's-Hertogenbosch
Tel. 073-6121939
www.armekant-eva.nl
info@armekant-eva.nl

Zij wil vooruit

over jonge vrouwen met een minimuminkomen

In Nederland moeten ruim 125.000 vrouwen van 20 - 39 jaar rondkomen van een inkomen op bijstandsniveau of minder. Wie zijn zij? Hoe ziet hun leven eruit? Waar lopen zij tegenaan? Waarvan dromen zij? Hoe kijken zij naar de toekomst?

In het boek *Zij wil vooruit* geven negen vrouwen een antwoord op deze en andere vragen en gunnen ons daarmee een blik op hun dagelijkse leven. Uit hun verhalen komt naar voren hoe zij zich inspannen om hun situatie te verbeteren. Hoeveel zij daarvoor over hebben en welke barrières ze daarbij tegenkomen. Verruiming van de mogelijkheden voor scholing en studie vanuit een uitkeringssituatie zien zij daarbij als een belangrijke voorwaarde.

Op 11 november is het boek *Zij wil vooruit, over jonge vrouwen met een minimuminkomen* gepresenteerd tijdens het symposium 'Zij wil vooruit'. Dit symposium vond plaats in Vergadercentrum Vredenburg, Vredenburg 19, 3511 BB Utrecht.

Dit is het verslag van deze bijeenkomst.

Dank aan Anja Crijns voor het typewerk

Hub Crijns voor de eindredactie

Wergroep Arme Kant van Nederland/EVA
Luijbenstraat 17
5211 BR 's-Hertogenbosch
info@armekant-eva.nl,
073-6121939

Programma

Symposium 'Zij wil vooruit'

13.00 – 13.30 Inloop met koffie en thee

13.30 – 13.35 Welkom

13.35 – 13.45 Achtergrond en ontstaan van het boek *Zij wil vooruit*, door Nel de Boer, stafmedewerker werkgroep Arme Kant van Nederland/EVA

13.45 – 13.50 Overhandiging van het eerste exemplaar aan Saskia Noorman-den Uyl, voorzitter Landelijk Overleg Sociaal Raadslieden

13.50 – 14.15 Reactie van Saskia Noorman-den Uyl

14.15 – 14.30 Vragen en reacties uit het publiek onder leiding van Marije van Dodeweerd, journalist en tekstschrijver

14.30 – 15.00 Pauze

15.00 – 16.15 Een panel gaat met elkaar en met het publiek onder leiding van Marije van Dodeweerd in discussie over:

- Gesignaleerde knelpunten
- Aanbevelingen

Aan het panel doen mee:

- Map van Aalst, financieel consultant in Helmond
- Arjen Kruit, wethouder Sociale Zaken in Amersfoort
- Loes Neeft, hoofd van de Sociale Zaken en Werkgelegenheid in Utrecht
- Marijke Garib, Stichting Durf Jij?, geïnterviewd in *Zij wil vooruit*

16.15 – 16.30 Afsluiting

16.30 – 17.00 Napraten met een drankje en hapje

Verslag van het Symposium
Zij wil vooruit, over jonge vrouwen met een minimuminkomen,
zoals gehouden op 11 november 2009 te Utrecht

Zij wil niet blijven zitten waar ze zit, zij wil vooruit

Symposium 'Zij wil vooruit'

Inleiding Nel de Boer, stafmedewerker werkgroep Arme Kant van Nederland/EVA en mede auteur

Hartelijk welkom u allen, die gekomen bent naar de presentatie van het boek *Zij wil vooruit*, die hier in Utrecht plaatsvindt. De stad Utrecht vind ik wel mooi symbolisch. Ik las daar vanmorgen nog een stukje in de krant dat Sint Maarten de beschermheilige van Utrecht is. Hij was eerst krijgsheer en op een dag was het koud en guur weer. Hij zag een bedelaar die het koud had en gaf toen de helft van zijn jas aan de bedelaar. In het krantenbericht stond de uitleg van waarom maar een halve jas gegeven werd. De uitleg daarvan is ontleend aan het gezegde, dat je aan mensen die het moeilijk hebben een halve jas moet geven en dat ze zelf voor de andere halve jas moeten zorgen. Dat verhaal, waar ik later nog op terug kom, is denk ik een mooie symboliek voor vandaag en voor het onderwerp dat we bespreken. Daarnaast is het vandaag ook de elfde van de elfde en ik hoorde vanochtend op de radio dat het carnavalsseizoen is begonnen met onder andere een carnavalskraker over de Mexicaanse griep. Met die context gaan wij het vandaag hebben over jonge vrouwen met een minimum inkomen.

Een boek over jonge vrouwen met een minimuminkomen

Een boek over jonge vrouwen met een minimum inkomen, waarom? Wat wil je daarmee bereiken en voor wie is het bedoeld? Die vragen zijn mij de afgelopen tijd vaak gesteld, als ik vertelde dat we hier mee bezig waren. Alsof het niet boeiend en de moeite waard is om daarover te schrijven en te lezen, denk ik dan. Maar één keer reageerde iemand met: 'Leuk zeg, goed dat jullie dat oppakken!'. Op die vragen voor wie en voor wat, wat wil je ermee bereiken, en de antwoorden daarop kom ik straks terug.

Eerst ga ik terug naar het begin. Stel u voor, ongeveer twee en een half jaar geleden, zat een groepje vrouwen, allemaal 40+, rond een tafel. De landelijke EVA taakgroep. Een paar van hen zijn hier nu ook aanwezig. De vrouwen waren met elkaar aan het praten over het uitzetten van het landelijke beleid, lettend op de situatie van de EVA groepen. Ik moet dat even toelichten. EVA groepen, dat begrip zal niet iedereen hier kennen. Het zijn groepen van wat wij omschrijven als lotgenoten en bondgenoten. Lotgenoten: mensen die zelf op een minimum situatie leven. En bondgenoten, vrouwen die dat niet hoeven, maar met hen solidair zijn. Ze ontmoeten elkaar, wisselen ervaringen uit, ondersteunen elkaar, doen aan belangenbehartiging. Wij constateerden op die bijeenkomst, dat er een vergrijzing aan het optreden is in de EVA groepen, dat er weinig aanwas van jonge vrouwen is en vroegen ons af hoe dat komt, en waar dat mee te maken heeft. Want jonge vrouwen met een minimum inkomen zijn er natuurlijk wel. Ziet hun leven er anders uit, hebben zij geen behoefte aan uitwisseling, ontmoeting, belangenbehartiging? Redden zij zichzelf wel? 'Jonge vrouwen hebben geen tijd meer', zei iemand. 'Ze hebben geen belangstelling voor politiek', zei een ander. 'Nou, dat weet ik niet', zei weer een ander, 'hoe kom je daar nou bij? Aan jonge vrouwen worden in deze tijd alleen heel andere eisen gesteld'. Zo gaat dat als er gepraat wordt over mensen die er zelf niet bij zijn. Voordat je het beseft ga je antwoorden invullen zonder te weten of die wel juist zijn. En als je niet oppast zit je heel gauw met vooroordelen

te werken. Het maakte ons nieuwsgierig. Hoe ziet het leven eruit wanneer je als jonge vrouw in deze tijd van een minimum inkomen moet rondkomen?

Nog niet zo lang geleden kwamen vrouwen vooral in de bijstand terecht als gevolg van echtscheiding. Tot in de jaren '70 van de vorige eeuw kwam het voor dat vrouwen, als ze trouwden verplicht werden hun baan op te zeggen met name bij een overheidsbaan. Als het huwelijk strandde, dan viel het (huishoud)inkomen weg. Sommige vrouwen slaagden erin om een baan te vinden, maar voor een heleboel was dat niet weggelegd. Omdat ze weinig voortgezet onderwijs hadden gevolgd of omdat ze een hele tijd van de arbeidsmarkt af waren geweest, konden ze daar niet zo gauw weer op terug komen. Of ze kozen ervoor om de zorg van hun kinderen voorrang te geven, en ook dat was een maatschappelijk heel acceptabele keuze. Maar de maatschappij is veranderd, betaald werk is veel belangrijker geworden. Van één inkomen rond het wettelijk minimuminkomen kan een gezin vaak niet rondkomen. De overheid doet een steeds sterker beroep op vrouwen om een steentje bij te dragen aan de economie door meer betaald werk te gaan doen, buitenshuis. Wie anno nu in de situatie terecht komt waarin ze bijstandsuitkering moet aanvragen, wordt in de meeste situaties geconfronteerd met 'work first'-beleid. Voordat er over een uitkering toekennen wordt gesproken wordt gezegd: 'Ga eerst proberen te werken en dan gaan we eens kijken hoe je dat doet en dan kun je eventueel een uitkering krijgen of niet'. Zomaar een uitkering wordt bijna niet meer verstrekt. Voor vrouwen met jonge kinderen is er de eis om betaald werk te doen of te studeren tot een bepaald niveau. Voor iedereen dus ook voor jonge vrouwen op het minimum, is de samenleving de afgelopen decennia ingrijpend veranderd.

Wat betekent het leven met een minimuminkomen?

Het is hoog tijd om die vrouwen zelf aan het woord te laten over wat dat voor hen betekent, en daar ligt het begin van het boek. Dat is ook het antwoord op die eerste vraag: Waarom een boek over jonge vrouwen met een minimum inkomen? Om hen zichtbaar te maken, kennis met hen te maken, want er is niet zoveel over hen bekend. Hoe ziet hun dagelijks leven eruit? Hoe zijn ze terecht gekomen in de situatie waarin ze van een minimum moeten rondkomen? Waar lopen ze tegenaan? Hoe zien ze hun toekomst?

Dit boek is in de eerste plaats een portret van negen vrouwen. Er zijn immers allerlei rapporten en onderzoeken, bijvoorbeeld: de *Armoede Monitor* met allemaal informatie over armoede, die komt elke twee jaar uitkomt, afgewisseld met het *Armoede Bericht*, dat binnenkort in december weer uitkomt. Er is E- Quality, een kenniscentrum dat allerlei onderzoek doet naar de situatie van vrouwen. Die rapporten en onderzoeken geven vooral cijfers. Bij de Arme Kant van Nederland/EVA vinden we het belangrijk om de werkelijkheid, de belevingswereld die schuilgaat achter de cijfers te laten zien.

Toch heeft ook dit boek een gedeelte met cijfermateriaal, want naast de negen geïnterviewde vrouwen zijn er veel meer vrouwen met een minimum inkomen, en wel 128.000, op grond van de laatste cijfers die wij beschikbaar hadden. Nu in december komen de nieuwe cijfers, maar dit zijn de gegevens die wij achterhaald hebben. Het cijfermateriaal in het tweede deel van het boek geeft informatie over overeenkomsten en verschillen binnen die grote groep in vergelijking met andere groepen in de samenleving.

Uit de verhalen van de vrouwen in dit boek komt vooral naar voren, dat ze in de allereerste plaats hun stinkende best doen om uit de armoede te komen, om zichzelf en als ze kinderen hebben om die kinderen een betere toekomst te kunnen bieden. En dat ze het vanzelfsprekend vinden om dat te doen, om uit de bijstand en armoede te komen, door betaald werk te verrichten. Daarmee geven ze er blijk van dat ze zich het emancipatie ideaal van deze tijd eigen gemaakt hebben. Als tweede wordt duidelijk dat ze op die weg een heleboel barrières vinden: bureaucratie, langs elkaar heen werkende instanties, wantrouwen, niet serieus genomen worden, maar ook: gemiste onderwijskansen. En een regelgeving die het ze ontzettend moeilijk maakt om zich alsnog beter te kwalificeren voor de arbeidsmarkt, ook als ze daar wel voor gemotiveerd zijn. Als er als derde ook ziekte, pech, en tegenslag is, waardoor je in armoede terecht kunt komen, is het daardoor nóg moeilijker om eruit te komen.

Voor wie en met welk doel?

Ik raak nu aan de antwoorden op die vragen die aan het begin naar voren kwamen: 'Wie en wat wil je bereiken met het publiceren van dit boek?'. In de allereerste plaats iedereen die geïnteresseerd is in deze situatie van vrouwen en daarnaast de vrouwen zelf. Wij hopen, dat vrouwen in het boek herkenning zullen vinden. Dat het laat zien dat je je niet hoeft te schamen dat je in deze situatie zit, want je bent zeker niet de enige. Er staan hele inspirerende verhalen in en misschien kan het boek daardoor bijdragen tot een bundeling van krachten en een gezamenlijke belangenbehartiging. Want samen bereik je meer. Het boek is natuurlijk ook bedoeld voor beleidsmakers en beleidsuitvoerders. Ik wens het in handen van iedere klantmanager bij een sociale dienst, andere hulpverleners en ook beleidsmakers in Den Haag en in gemeenten.

Dan de vraag wat we met dit boek willen bereiken. We hopen dat er maatregelen getroffen worden zowel op landelijke niveau als op lokaal niveau. We hopen dat daardoor de vrouwen ondersteuning krijgen bij het verbeteren van hun situatie. Ik ga daar nu niet verder op in. Jullie hebben het programma ontvangen en horen er vandaag meer over. Want... zij wil niet blijven zitten waar ze zit, ze wil vooruit. Daarom is dit de titel van het boek. Dank u wel.

...applaus....

Aanbieding van het boek *Zij wil vooruit*

Symposium 'Zij wil vooruit'

Nel de Boer:

Voordat ik het eerste exemplaar aan mevrouw Noorman-den Uyl overhandig wil ik graag Hetty Doeze-Jager en Henk Weijnen, zonder wie dit boek er niet gekomen was, vragen om hier te komen en hen aan jullie voorstellen. Hetty Doeze-Jager heeft het grootste deel van de interviews gedaan en Henk Weijnen heeft het cijfermateriaal uit deel II verzameld en bewerkt. Ik wil hen allebei iets vragen over dit boek. Hetty, hoe heb je het beleefd om de interviews te doen?

Hetty Doeze-Jager, interviewer:

Dames en heren, de vrouwen die ik heb mogen interviewen hebben mij allemaal heel hartelijk en spontaan ontvangen. Allemaal hebben ze openhartig over hun verleden, heden en hun toekomst met mij gesproken. Ik heb bewondering voor hun kracht en doorzettingsvermogen. Ook al is er voor een aantal in de nabije toekomst nog niet zo heel veel werkperspectief, anderen is het inmiddels wel gelukt om een baan of vrijwilligerswerk te bemachtigen. Een aantal van de geïnterviewde vrouwen komt uit liefdevolle gezinnen en anderen hebben dat moeten ontberen. Toch blijkt een stabiele jeugd geen garantie voor een leven zonder armoede, zowel in financiële als in maatschappelijke zin. Vooral de vrouwen die verantwoordelijk zijn voor de opvoeding van hun kinderen hebben het verschrikkelijk zwaar. Zij leveren keer op keer een gevecht om hun kinderen een betere toekomst te geven, en er zijn schrijnende voorbeelden van hoe zwaar dat is. Ze worstelen met problemen, zoals tekort aan inkomen, schulden, schuldsanering, en hulpprocessen die naar mijn mening veel te lang duren. Want je moet nog jaren lang leven met minder dan het bestaansminimum en hoe kom je dan ooit uit die misère? Eenzaamheid en ziekte komen voor, en wordt maar niet blijvend arbeidsongeschikt, dan is het helemaal verschrikkelijk. De traagheid bij gemeenten voordat beslissingen genomen worden, het gebrek aan inlevingsvermogen bij consultants, ik ben daar van geschrokken. Ik zou zeggen, leest u het boek met aandacht en trek dan uw conclusies. Uit de verhalen blijkt dat het overheidsbeleid niet altijd aansluit bij de praktijk; in iedere gemeente wordt een eigen beleid bepaald. Ik heb u, mevrouw Noorman-den Uyl, in het verleden eens horen zeggen dat consultants sociale zekerheid meer lef moeten hebben. Dat heb ik me toen goed aangetrokken. Maar die durf ontbreekt soms. Daar wordt deze groep vrouwen ongewild het slachtoffer van. Ik hoop dat dit boek zal bijdragen aan meer visie en beleid voor deze categorie jonge vrouwen, en dat hun snel een passende scholing wordt gegund met de middelen die erbij horen. Ik hoop dat zij stuk voor stuk blijven geloven in een betere toekomst. Wij dienen hen daarbij te helpen, terwijl ook de politiek daarvan doordrongen moet zijn. Dat moet snel gebeuren, want anders gaat er een hele generatie van jonge mensen verloren.

... applaus...

Henk Weijnen, onderzoeker:

In een van mijn vroegere levens was ik samen met mijn oud-collega Jos Fiselier een van de eerste naoorlogse armoede onderzoekers aan de universiteit in Nijmegen. In die zin was het voor mij een herkenning dat ik weer het oude vak kon beoefenen om in de cijfers te duiken en onderzoeksmatige gegevens te bewerken. Eén van de meest opvallende uitkomsten van al dat gecijfer is dat er eigenlijk in de armoede weinig veranderd is, althans in de aantallen. Ook dat is wel vaker geconstateerd. Kort samengevat blijkt dat 10 procent van de Nederlandse huishoudens in een armoede situatie verkeert. Als je dat omrekent onder de

jonge vrouwen naar personen is dat zeven procent en dat is één procent hoger dan het gemiddelde van de Nederlandse bevolking qua aantal personen. Ik vind dat een hele ernstige situatie en in aantallen gaat het om zo'n kleine 130.000 vrouwen. In de orde van grootte is dat ongeveer de omvang van de stad Den Bosch waar ik vandaan kom. Het zijn bovendien vrouwen in een leeftijd waarvan je denkt dat ze allerlei kansen hebben op de arbeidsmarkt, maar in de praktijk blijkt daar maar weinig van terecht te komen. Voor mij was dat een van de meest opvallende uitkomsten. Want als je kijkt naar de samenstelling van die 130.000 vrouwen, blijkt dat maar liefst 54 procent gerekend kan worden tot de werkende armen. Ik denk dat het beleid daar vooral aandacht voor moet hebben. Dat punt wil ik benadrukken uit het cijfermatige gedeelte van dit boek *Zij wil vooruit*. Dankjewel.

... applaus...

Nel de Boer:

Niemand heeft nog het boek, Henk en Hetty ook nog niet en dat komt zo meteen. Het is mij een heel groot genoegen en een grote eer om het eerste exemplaar uit te reiken aan mevrouw Saskia Noorman-den Uyl. Voor velen van jullie bekend als voormalig PvdA Tweede Kamerlid en nu voorzitter van het Landelijk Overleg Sociale Raadslieden. Zij is ook onder andere de indiener van de wet VAZALO, die erop gericht is om het voor jonge vrouwen vanuit de bijstand gemakkelijker te maken om betaald werk te combineren met de zorgtaken thuis en daardoor minder in de armoedeval terecht te komen. Ik ga daar nu niet verder op in, want zij wil daar zelf iets over zeggen. Nogmaals, ik ben heel vereerd en vind het heel fijn om aan u het eerste exemplaar van *Zij wil vooruit* te kunnen aanbieden. Alsjeblieft.

Uitreiking eerste exemplaren...

applaus...

fotomoment ...

Hopen op perspectief en daar voluit voor gaan

Symposium 'Zij wil vooruit'

Inleiding Saskia Noorman-den Uyl, voorzitter Landelijk Overleg Sociaal Raadslieden

Goedemiddag geachte aanwezigen.

Ik ben zeer vereerd om het boek in ontvangst te nemen. Ik heb het vooraf mogen inkijken en de verhalen hebben me getroffen. Als ik naga waar het in de inspiratie voor mijn werk om draait, inspiratie om me druk te maken over de positie van mensen met een minimum inkomen, dan heb ik eerlijk gezegd zo'n boek iets minder hard nodig, want dat is de motor waar ik al heel lang op draai. De inspiratie vooral dat ik het niet eerlijk vind, dat ik het vals vind, dat er zoveel kwetsbare mensen zijn, vaak zonder dat je meteen kan zeggen: 'O, je hebt dat allemaal fout gedaan', of 'Het leven is niet altijd rechtvaardig'. En ook al heb je iets fout gedaan, zoals je opleiding niet afgemaakt, of je relatie beëindigd, betekent dat dan de kansen voor jouw kinderen tot in hun verre toekomst nu al gedateerd zijn?

Negen levensverhalen

Zoals bijvoorbeeld de Deense hoogleraar Gøsta Esping-Andersen onderzocht heeft. Hij onderzoekt in heel Europa en vergelijkt daarbij hoe het in Nederland zit met de kansen en mogelijkheden van kinderen uit arme gezinnen. Zijn uitkomsten zijn heel onthutsend. Als je opgroeit in een arm gezin dan is de kans dat je zelf weer in een arm gezin terecht komt 70 procent. Kinderen uit arme gezinnen hebben gemiddeld twee jaar minder opleiding. Kinderen uit arme gezinnen leven gemiddeld vier jaar korter, zijn vaker ziek, hebben minder kansen op culturele ontwikkeling en alles wat daarmee samenkomt, gewoon omdat ze toevallig voor dat ene dubbeltje geboren zijn. Dat is overigens niet alleen in Nederland zo, maar de Nederlandse cijfers zijn echt niet positief ten opzichte van bijvoorbeeld de Scandinavische landen waar dat minder voorkomt. Kortom, er is best veel om je zorgen over te maken.

Die zorgelijke situaties zijn heel goed zichtbaar in dit boek, dat een vergrootglas legt op de positie en situatie van jonge vrouwen tussen de 20 en 39 die leven van een minimum inkomen. Het bijzondere aan deze negen vrouwen - ja het zijn er negen - is dat zij staan voor een wereld van ervaring en situaties die, als je er een beetje mee te maken hebt, herkenbaar zijn. Je denkt: 'Ja, zo gaat het er aan toe en zo zou het niet mogen gaan'. Soms word ik daar boos over en het is die woede die maakt - ook al ben ik dan geen Kamerlid meer - dat ik, bijna dagelijks, bezig ben met de positie van mensen die kwetsbaar zijn. En dus ook met kansen en veranderingen, want je moet altijd door. Ik heb die kracht gezien die in het leven van die geïnterviewde vrouwen naar voren komt. Ze hebben voor de toekomst, niet altijd misschien helemaal reëel, een verwachting, een hoop op perspectief. Ze blijven niet hangen in hoe het nu is, ze hopen en proberen voor zichzelf een perspectief te maken om het anders te krijgen en als het niet voor hen zelf is, dan vooral voor hun kinderen. Dat is zo'n kostbaar goed en daarom is het ook echt goed om die portretten van Fatma, Karlijn, Jasna, Marjan, Soad, Marijke, Annemiek, Tina, en Laura te lezen en tot je te nemen. Het is de moeite waard om daar zelf in je omgeving of soms op een andere manier actief voor te zijn om te zorgen dat dingen rechtvaardiger gebeuren.

Wat maakt nu dat die vrouwen in deze benarde situatie zitten? Dat is voor elk natuurlijk verschillend. Ze zijn niet allemaal alleen, sommige hebben kinderen, zijn alleenstaande ouder, soms zijn ze ook getrouwd, hebben een partner. Allemaal hebben ze door allerlei omstandigheden - bijvoorbeeld een vluchtelingen verleden - een inkomen op het minimum,

en als ze werk hebben, zijn het werkende armen op het sociaal minimum. En schulden aan het eind van de goot. Die problemen zie je in bijna al die verhalen naar voor komen. Schulden die maken dat de veranderbaarheid van haar situatie zo moeilijk is. Je hebt soms gewoon een beetje geld nodig om iets te kunnen doen, soms om te verhuizen, soms omdat je gehandicapt bent, op de eerste verdieping woont en voor een deel rolstoelafhankelijk bent en dus vaak niet naar buiten kan en steeds minder bezoek krijgt. De gemeente Utrecht waar deze situatie zich afspeelt heeft blijkbaar geen lijst om mensen die fysiek niet op een verdieping kunnen wonen aan een andere woning te helpen; dus woont ze daar al 11 jaar. Al lezend word je daar gewoon verdrietig van, want dat wordt een heel eenzaam leven als je met een minimumuitkering en een fysieke handicap nauwelijks uit je huis kan. Mijn overtuiging is dat iedereen kan proberen iets te veranderen in het leven; je hoeft je nooit ergens bij neer te leggen. Je moet soms wel eens aanvaarden wat er in het verleden gebeurd is maar voor morgen hoeft die ervaring niet te gelden. Dat perspectief geldt ook voor de mensen die wat gezonder zijn, in fysieke en materiële zin: je kunt altijd invloed uitoefenen. Ik heb bij de inleiding, die ik tijdens de Ab Harrewijn Prijs uitreiking op 13 mei jongstleden gehouden heb, iets verteld over hoe je ieder voor zich in een gemeente invloed kunt uitoefenen, bijvoorbeeld op het zichtbaar maken van omstandigheden waarvan je eigenlijk vindt dat het niet eerlijk en rechtvaardig is. Je kunt dat doen vanuit de politiek of je kunt de politiek er op aanspreken. Ik vind het niet meer dan normaal, ook in Utrecht, dat er tenminste één of twee keer per jaar openbare bijeenkomsten zijn waar organisaties, als bijvoorbeeld EVA, of Humanitas, of Raad van Kerken, of wie dan ook, in de gelegenheid is publiek aan te geven hoe het staat met de sociale staat in de gemeente, waar de misstanden zitten, waar de sociale diensten soms steken laten vallen, waar de toepassing van de bijzondere bijstand soms gewoon niet werkt, waar een beslissing van de sociale dienst negen maanden duurt, wat natuurlijk een schandelijke misstand is. Dat laatste komt ook in het boek voor. Als je zelf actief bent in organisaties die maatschappelijk mensen proberen te helpen, dan is het van belang dat je gehoord wordt en dat je je laat horen. Het is belangrijk dat je tegen raadsleden - binnenkort zijn er weer gemeenteraadsverkiezingen -, maakt niet uit van welke partij je kunt zeggen: 'Als je echt wilt dat mensen op je stemmen zorg dan dat je zichtbaar bent in de kwetsbaarheid binnen deze gemeente en de mensen die daarin leven, en zorg dat er een podium is waar mensen die weten waar het over gaat gehoord worden, organiseer dat, zet dat in je verkiezingsprogramma, waardoor mensen ook weten dat gemeentepolitiek beïnvloed wordt door burgers die een meer sociale en solidaire samenleving willen'. Ik geloof daar in!

Het tiende verhaal van jonge vrouwen met een minimuminkomen

Het andere aspect waar al die vrouwen in dit boek mee te maken hebben is het feit dat ze bijna allemaal niet zo vreselijk veel scholing hebben of een afgebroken scholing. Soms is die scholing van hoger niveau, maar hebben ze die niet kunnen afmaken en hebben ze die ook niet meer kunnen gebruiken. In Nederland hebben we als het gaat om opleidingen en het financieren van opleidingen tot je 27e jaar heel veel mogelijkheden. Maar wee je gebeente als je een jaartje ouder bent, dan houdt alles op. Dat is eigenlijk heel onrechtvaardig, want niet iedereen heeft in de periode die ervoor staat, voluit kunnen leren. Misschien omdat ze vroeg tienermoeder werd en dan valt toch heel vaak school uit. Misschien omdat ze niet gezond was of ziek werd. Misschien omdat ze in een relatie verzeilde of uitgehuwelijkt werd, omdat ze een andere niet-Westerse achtergrond had. Voordat vrouwen voor zichzelf de moed en de kracht hadden verzameld om daaruit te stappen en zo voor zichzelf te kiezen, ja dan ben je ver voorbij de leeftijd voor studiefinanciering, als je al voldoende vooropleiding hebt. Volgens mij is dat niet goed geregeld. Er zijn wel allemaal prachtige ideeën over een leven lang leren, maar we hebben het feitelijk nog lang niet. Het is zelfs zo erg dat mensen die bijvoorbeeld geen startkwalificatie hebben na hun 27e levensjaar gewoon niet meer aan de bak komen en ik kan een voorbeeld geven uit mijn eigen levenservaring. Mijn jongste dochter is 29 jaar, heeft een lichte verstandelijke beperking en een Wajong-uitkering. Ze is zelfstandig, leeft zelfstandig, want ze heeft een baan. Die dochter van mij had portret nummer 10 kunnen zijn in dit boek *Zij wil vooruit*. Want zo hebben we ervaren,

het leven is niet simpel. Mijn dochter werkte tot vorig jaar bij een kinderopvang, drie dagen per week, met een aangepast salaris. Ze heeft via het UVW en de werkgever een 'low-cost' regeling gekregen, dus voor een deel ontheffing, en zij verdient per jaar bovenop die Wajong-uitkering een bedrag van 2.000 euro. Dat is niet veel. Maar nu komt het ergste, ze moet daar wel 900 euro belasting over betalen. Omdat je dat moet doen gaat je huursubsidie, want je bent alleenstaand, wel 450 euro omlaag. En de gemeentelijke kwijtschelding van 350 euro krijg je niet. Zij kan niet zo goed met geld omgaan. Dus ik spaar elke maand op de spaarrekening dat belastinggeld. Op het einde van het jaar stond op die spaarrekening 1.000 euro - voor het overgrote deel bestemd voor de belasting en toen zei de gemeentelijke dienst die de kwijtschelding regelt: 'Je mag op een spaarrekening niet meer dan één maandinkomen hebben. Je bedrag is te hoog, en dus krijg je geen kwijtschelding. Punt.' Ook haar vervoerskosten heen en terug naar het werk worden maar gedeeltelijk vergoed. Eigenlijk levert al dat werken weinig inkomen boven haar Wajong-uitkering op en vooral veel gedoe. Maar mijn dochter wil liever werken en zij heeft nu ook weer ander werk. Vanwege die werkwisseling schommelt haar inkomen ook en dan ga ik met het UVW maar weer aan tafel zitten. Ik ben tenslotte ook niet helemaal achterlijk. Hoe kunnen we nu regelen dat zij naast haar Wajong-uitkering toch iets aan dat werk overhoudt? Zodat ze voor zichzelf wat kan besteden? Desnoods wordt ze wat meer afgeschat en dus meer werkwaardig ingeschat. Nu, daar bleken we niet uit te kunnen komen. Het is een... mag ik het zeggen?... een klote-wet. Dat is dan gezegd en die ervaringen 'make me tic'. Waarom vertel ik dit verhaal? Ik heb in de portretten een aantal keren dat soort situaties, met andere organisaties, andere fricties tussen regelingen, ander bureaucratisch gedoe gelezen. Op papier hebben we met elkaar van alles geregeld. Goed natuurlijk, dachten we. Bijvoorbeeld dat iedereen fiscale heffingskortingen krijgt, huurtoeslag en zorgtoeslag. Alleen zijn die allemaal afhankelijk van de hoogte van je inkomen. Zo is er ook de Wajong-korting, hartstikke leuk natuurlijk, maar die is per 1 januari 2010 afgeschaft. Daarvoor in de plaats zou er een bedrag ineens uitgekeerd kunnen worden, maar ook die aftrekpost is afgeschaft. Als gevolg daarvan wordt haar salaris hoger, en gaan haar huurtoeslag en zorgtoeslag omlaag. Ik bedoel, het is gewoon of je op je eigen staart zit te bijten. Dat effect hebben ze in Den Haag niet voorzien, en jammer dat ik niet meer in de Tweede Kamer zit. Nu verder over die scholing, waar ik eigenlijk begon. Ook daarover heb ik ervaringen met mijn dochter opgedaan en ik vertel die ook. Door haar beperking kan ze niet zo goed leren. Rekenen kan ze niet, maar taal kan ze best. Ze haalde dus geen startkwalificatie op de voorziene leeftijd. Toen ze in de 20-er jaren kwam en uitgepuberd was, wilde ze graag leren en gewoon zijn en gewoon meedoen. Je kan wel een beperking hebben, maar dan ben je niet uitgeschakeld. Ze ging terug naar een ROC in het eerste jaar. Dat ging goed, alleen werd ze in het tweede jaar 27 jaar oud. Dan is ineens het schoolgeld 390 euro per jaar. En toen de vraag: "wie betaalt dat?". Zij van haar Wajong-uitkering? Het UVW? De werkgever? De CAO welzijn betaalt geen scholing voor iemand die noch werk noch een startkwalificatie heeft. Wie moet dat bedrag betalen? Mamma dan? Wel, mamma heeft dat tweede jaar niet betaald. Mamma is wel goed maar niet gek. Uiteindelijk heeft de werkgever het bedrag opgehoest. Er zijn natuurlijk mamma's en pappa's, ooms en tantes, vrienden en vriendinnen, die best een keer willen bijspringen, maar dat is geen maatschappelijke oplossing voor onrecht. Als iemand door omstandigheden waar je soms niets aan kan doen en soms wel, maar wat dan nog, niet in staat is om in de tijd die ervoor staat een opleiding te doen, is daarmee haar leven voor goed getekend? Tot je in de tachtig bent! Ik mag hopen van niet, ook al weet je dat je nooit pensioen zal opbouwen of een heel klein beetje.

De Wet voorzieningen arbeid en zorg alleenstaande ouders (Wet VAZALO)

Al deze aspecten hebben ertoe geleid dat ik in 2004 een discussiebijeenkomst heb georganiseerd, waar ook EVA en DISK aanwezig waren, evenals de FNV Vrouwenbond, bijstandsvrouwen, Vrouwen in de Bijstand, andere organisaties, echt zo'n enorme club mensen. We hebben gebrainstormd over wat we zouden kunnen doen om met name die vrouwen met kinderen een kans te geven om niet meer zo gevangen te zitten in die bijstand. Want de effecten van die armoede op kinderen zijn ook zo groot. De bijstand lost in

financiële zin wel een heleboel dingen op, als je geen baan hebt, geen partner meer, je gezondheid minder is, maar je komt er bijna niet meer uit door de armoedeval. Want als bijstandsgerechtigde heb je een laag inkomen en allerlei kortingen en vrijstellingen. Als je meer gaat verdienen door te werken, verlies je die vrijstellingen en gaan kortingen en toeslagen omlaag. Kortom, de armoedeval is voor alleenstaande ouders met kinderen het grootst. Dat probleem is nog niet opgelost. Ja, er zijn wel enkele kleine maatregelen genomen, zoals een kindbudget waardoor de heffingskorting wat minder wordt. Ik stel al enige tijd de vraag hoe het nu komt, dat die alleenstaande ouders met kinderen met een minimuminkomen op papier eigenlijk een hoger inkomen hebben dan in de werkelijkheid. Het antwoord is gegeven in het feit dat ze die heffingskorting niet kunnen verzilveren. Zolang je in de bijstand zit, plakt de bijstand dat op papier erbij, maar je moet die heffingskorting gelijk weer inleveren. Zo word je meer en meer afhankelijk van die bijstand. Want probeer er niet uit te gaan met betaald werk. Want dan krijg je al dat gelazer dat er niet meer gesuppleerd wordt. In feite betekent dit dat je, als je als alleenstaande ouder betaald gaat werken vanuit de bijstand, als regel minder overhoudt dan toen je in de bijstand zat. Dat vind ik dus oneerlijk. Goed, op 26 mei 2004, hebben we op die discussiebijeenkomst een dag van de feiten georganiseerd en ik heb er een plan gepresenteerd om bijstandsvrouwen een nieuwe kans te geven om met een deeltijdbaan uit de bijstand te komen. Ik vind dat alleenstaande ouders met kinderen wel de gelegenheid moeten hebben om ook hun kinderen op te voeden en dat betekent dat je er af en toe gewoon moet zijn. Ik zeg op grond daarvan dat je als alleenstaande ouder met kinderen in beginsel in feite alleen een deeltijdbaan kan doen. Daarbij heb je het voordeel dat hoe hoger je opgeleid bent, hoe meer je verdient, hoe korter je kan werken. Maar die redenering moet ook gelden voor mensen die alleen een startkwalificatie voor de arbeidsmarkt hebben.

Welnu, vanuit dat voorstel heb ik een wet gemaakt: de VAZALO. Die wet regelt dat je met een baan van twee dagen of vier ochtenden of drie dagen of hoe je dat ook regelt, toch uit de bijstand kan. Je krijgt dan een toeslag via de belastingdienst. Als je meer betaald werkt, krijg je ook meer inkomen. Als je jongste kind 12 jaar wordt, krijg je wat minder toeslag want het is de bedoeling dat je dan iets meer gaat werken. De toeslag stopt als je jongste kind 16 is. Dat laatste is gedaan omdat ik vind dat je een systeem van sleutelkinderen zolang mogelijk moet vermijden. Ook pubers moeten écht opgevoed worden, en hebben hun moeder nodig, daar moet je je niet op verkijken. Dat weet u inmiddels. Daarnaast zit er in die wet ook een regeling waardoor scholing tot MBO niveau mogelijk is en als je die startkwalificatie niet hebt, word je eerst geschoold; er zit kinderopvang in, er zit geld in voor aanvullende voorzieningen. Die wet VAZALO heeft in behandeling in de Tweede Kamer veel weerstand ondervonden: het CDA was pertinent tegen, evenals de VVD. Hij is pas in 2005/2006 in de Tweede Kamer behandeld kunnen worden en ik heb hem in 2006 niet in stemming gebracht omdat ik merkte dat er geen Kamermeerderheid voor was. Vervolgens heb ik in de nacht waarop de Kamer de vorige periode voor het laatst stemde en ik voor het laatst actief Kamerlid was de wet alsnog in stemming gebracht, en zowaar, we haalden de meerderheid. Dus de wet was eind november aangenomen in de Tweede Kamer. Vervolgens heb ik de wet nog zelf in december in de Eerste Kamer kunnen verdedigen voor de Eerste Termijn en daarna is de wet overgenomen door Hans Spekman. Want als je geen Kamerlid meer bent mag je dat niet meer doen. Wel mocht ik als ambtenaar technische informatie geven. De *Wet voorzieningen arbeid en zorg alleenstaande ouders* (Wet VAZALO) is toen in maart 2007 aangenomen in de Eerste Kamer en hij is gepubliceerd op 28 juni 2007 in het Staatsblad.

Waar is die wet nu? Wel, hij ligt op de bank of in de la bij het ministerie van Financiën en dat zegt dat er geen tijd is om hem snel uit te voeren. Ik mag het bijna niet zeggen maar het grenst aan burgerlijke ongehoorzaamheid. Het verhaal luidt dat de belastingdienst Toeslagen op dit moment niet in staat is om die wet uit te voeren en dat pas op 1 januari 2012 kan. Ik heb aan het Ministerie laten weten dat als het niet 1 januari 2011 wordt, ik echt oorlog ga maken in de pers en in de partijen. Want ik bemoei me er nog wel mee hoor, don't be afraid. Er loopt thans in 30 gemeenten wel een soort experiment, maar dat heeft vooral betrekking op het deel van de wet dat zich nog afspeelt in de bijstand. Dat zal ik even

uitleggen. De wet heeft twee componenten Het ene deel van de wet regelt dat je, als je in de bijstand zit, ondersteuning krijgt om eruit te komen. Maar die opleiding, of dat aanleren van betaald werk doe je nog tijdens de bijstandperiode en dan loop je nog geen financiële risico's. Heb je die baan of die deeltijdbaan en heb je het allemaal in het gareel? Dan kan je per 1 januari van het komend jaar op naar de wet VAZALO. Je krijgt dan of via de Belastingdienst Toeslagen maandelijks gesuppleerd, zoals dat nu ook is en aan het einde van het jaar krijg je dan nog een verhoging. Of het eerste kwartaal nadat je een baan hebt verworven. Het is zo vormgegeven dat hoe meer je verdient hoe meer je overhoudt en de wet houdt pas op als je een inkomen hebt van 115% van het wettelijk minimumloon. Kortom is dat 25% meer dan de bijstandsuitkering, en dat is best veel. In die toeslag zit ook de verzilvering van alles wat je op papier wel hebt maar in feite nooit kreeg, zodra je buiten de bijstand was. Die wet is dus ook voor mensen die niet in de bijstand zitten en die wél in dit boek *Zij wil vooruit* zitten, en dat zijn de werkende armen. Het gaat over alle alleenstaande ouders met kinderen, tot het moment dat het jongste kind 16 is. Voor die groep doet die wet heel veel. Er is mij dan ook veel aan gelegen dat 'ie gewoon wordt ingevoerd. Ik moet zeggen dat het CDA in de Eerste Kamer onder leiding van Hannie van Leeuwen de wet wél gesteund heeft. Bij de stemming toen was er in de Eerste Kamer maar één fractie tegen, dat was de VVD. Voor de rest was de hele Eerste Kamer voor. De meerderheid in de Tweede Kamer was kantje boord, het was echt koppen tellen. Ik heb geloof ik Mat Herben nog omgepraat, maar Geert Wilders niet hoor, ondanks het feit dat zijn huidige fractie zegt zo voor emancipatie te zijn. Hij heeft voluit tegen deze wet gestemd en tegen mij gezegd: 'Dat voorstel VAZALO van jou, dat kan nooit'. Bedankt hoor Geert, maar niet heus! Waarom vertel ik dat alles nu bij de presentatie van dit boek? Ik laat zien hoe in de politiek de weerstand eigenlijk heel groot is als het gaat om de emancipatie van alleenstaande ouders met kinderen. Die weerstand uit zich in allemaal fraaie namen, maar de essentie is dat er echt verzet is. Op het Ministerie van Financiën en van Sociale Zaken zetten ambtenaren de hakken in het zand en daar jok ik niet over. Dat is tegenvallend en maakt het tot een moeilijke weg, maar we komen er wel. De invoering van de Wet VAZALO is een mogelijkheid waardoor jonge vrouwen, maar ook oudere vrouwen echt uit de bijstand kunnen klimmen. Het enige criterium dat een grens aangeeft is dat de jongste van de kinderen nog geen 16 is. Met deze Wet vouw je in één klap de toekomst voor een heleboel gezinnen met kinderen open. Je kan met je werk een beetje pensioen opbouwen, er zitten leuke dingen aan. Als je nou een partneralimentatie krijgt of kinderalimentatie dan mag je, de kinderalimentatie houden en wordt die niet in de belasting meegerekend. Er zitten gewoon nog meer plussen aan; dat is het fijne als je zelf aan een wetsvoorstel kan meewerken. Hans Spekman is nu de officiële woordvoerder. Ik hoef de Wet VAZALO niet meer te verdedigen, want hij is aangenomen en gepubliceerd in de Staatscourant; hij moet alleen nog maar uitgevoerd.

Deze vrouwen uit dit boek hebben daar voor een groot deel profijt van, en niet alleen zij, maar veel meer vrouwen. Daarom is het belangrijk dat die wet er komt. Maar in alle eerlijkheid, het is natuurlijk maar één facet. Want de problematiek van schulden regel je niet via de bijstand; de problematiek van naast elkaar werkende instanties regel je er ook niet mee; de bereidheid van gemeenten om hun hulporganisaties gewoon strak te laten zijn zodat mensen ook echt recht gedaan wordt en dat het nooit voorkomt dat je negen maanden op een beslissing moet wachten, dat regel je er niet mee. De Gemeente Utrecht die iemand die fysiek gehandicapt is op de eerste verdieping laat wonen, waardoor die jonge vrouw van 37 bijna niet meer de deur uit komt, dat regel je niet met zo'n wet. In zo'n situatie gaat het over het fatsoen van het lokaal bestuur. Zorg dus dat je een goede signalering hebt in je eigen gemeente als er misstanden zijn.

De signalering van de Sociale Raadslieden

Over die signalering wil ik als laatste nog iets zeggen. Ik ben voorzitter van het Landelijk Overleg Sociaal Raadslieden. Die Sociaal Raadslieden zijn geen organisatie. Sociaal Raadsman of -vrouw zijn is een beroep, een vak, een ambacht. Het zijn super deskundigen, HBO of hoger opgeleid. Op het terrein van sociale wetgeving, fiscale wetgeving en op het

terrein van consumenten belangen, incasso, van alles. Een onderzoekscommissie verbonden aan het Ministerie van Justitie heeft in een onderzoek van 2003 gezegd dat de Sociaal Raadslieden eigenlijk het scherpst weten hoe wetgeving in de werkelijkheid landt. In Den Haag worden wetten gemaakt en de makers verwachten dat ze zus-en-zo gaan werken en dat ze dat-en-dat bij mensen gaan doen. Dát willen we wel en dát willen we juist niet. Maar u weet allemaal uit de praktijk dat het zo niet werkt en dat er in het wetgeven een heleboel dingen gebeuren die niet zo bedoeld zijn of wel zo bedoeld, maar in feite zo onrechtvaardig uitwerken dat je dat toch nooit zo gewild zou hebben. Vooral interdependentie rond de hoogte van het inkomen leidt tot rare effecten. Sociaal Raadslieden zien dat vanuit hun signaleringsfunctie en zij zorgen dat de signaleringen zo snel als ze achter het bureau vandaan komen naar de Signaleringscommissie worden doorgeleid. Wij rapporteren daarover, soms ondershands, soms maken we een rapport, en soms maken we er ook echt vuurwerk over in de publiciteit.

Ik reik een paar voorbeelden aan. We hebben bijvoorbeeld een kleine twee jaar geleden een rapport gemaakt over huursubsidie en het effect op oudere woningen, die verkeerd werden beoordeeld. Dat rapport heeft geleid tot een wijziging van de beoordeling en de huurtoeslag van een klein miljoen aan mensen die daar recht op hadden. We hebben vorig jaar twee rapporten uitgebracht, het ene heet: *Schuldenaren in de knel* en het andere: *Incasso; een bron van ergernis*. Een korte anekdote. *Schuldenaren in de knel* gaat eigenlijk over het feit dat met schuldhulpverlening en met schulden vaak fout wordt omgegaan. Wij hebben geconstateerd dat op een enkele gemeente na bijna alle gemeenten in Nederland alle sociale diensten, de beslagvrije voet fout berekenen. Dat wil zeggen dat mensen, als ze iets moesten terug betalen aan de sociale dienst, gewoon te veel terug moesten betalen en te weinig geld over hielden. Dat feit gold nagenoeg, op een handvol na, voor alle gemeenten. Ons rapport heeft ertoe geleid dat ook op dit punt een aanpassing van de wet heeft plaatsgevonden. We hebben de hele problematiek van schulden en schuldhulpverlening doorgenomen en de feiten, die niet klopten, op de politieke agenda gezet. We hadden 25 aanbevelingen voor het Ministerie van Sociale Zaken en we hadden er nog acht voor het Ministerie van Justitie, die laatste gingen vooral over incasso praktijken. Die aanbevelingen voor Sociale Zaken zijn door Aboutaleb toenmalig staatssecretaris in zijn geheel overgenomen, pluim! Minister Hirsch Ballin van Justitie zei: "Die signalering van de Sociaal Raadslieden is zeker interessant, maar het zijn incidenten, individuele verhalen, en daar kunnen we geen beleid op maken. Waar gehakt wordt en wetgeving uitgevoerd wordt, vallen helaas spaanders'. We hadden daar stevig onmin over. Dus wij hebben een tweede rapport uitgebracht: *Incasso, een bron van ergernis*. In dat rapport hebben we de cases opgeteld en van daaruit gepleit voor algemene maatregelen. Zo is er de regel die rechters hebben vastgesteld, dat op incasso nooit meer wordt geïnd dan een bepaalde tarieftabel, en die regel geldt als wettelijke bescherming naar schuldenaren toe. Maar in de praktijk houdt bijna niemand van de Nederlandse vereniging van incassohouders en incassobureaus zich er aan. Er zijn 800 van die incassobedrijven en we hebben uitgerekend dat ze 130 miljoen per jaar te veel vroegen en in rekening brachten bij mensen met schuld. Op grond van dat rapport werd meneer Hirsch Ballin wel wakker. Als tweede element constateerden wij dat de incassomarkt eigenlijk geen echte markt is. Er heerst immers geen reële vraag en aanbod. De opdrachtgever, de schuldeiser, doet immers zaken met het incassobureau, en de schuldenaar is alleen maar object, in ieder geval geen partij, en dat is strijdig met de wet van mededinging en consumentenbescherming. En er is nog maar één antwoord mogelijk en dat is dat er wettelijk vastgestelde tarieven komen, waar niemand van mag afwijken. Ook willen we alle verborgen kosten uitbannen, waar ook veel praktijk in is. Dat wetsvoorstel ligt nu bij de Tweede Kamer. Nou, dat heb ik het afgelopen half jaar gedaan als voorzitter van die Sociaal Raadslieden.

Als laatste element komt er begin december een rapport uit over hoe de toeslagenregelingen uitwerken. We leggen daarin het accent op de huur- en zorgtoeslag. U weet het al en u zult het al gemerkt hebben, al weer niet zo'n vrolijk verhaal. Er klopt een heleboel niet van. Mensen krijgen of veel te veel en moeten dat dan weer terugbetalen, vaak met boetes, of ze krijgen veel te weinig en dat moet dan weer nabetaald worden. Wat je niet

hebt kun je niet uitgeven en dat levert gaten in het huishouden op. Het kost veel te veel bureaucratie. De essentie is in wezen het volgende. Als we ervoor willen zorgen dat mensen recht gedaan moet worden, dan moeten overheid, overheden, en uitvoeringsorganisaties respect hebben voor wat het betekent voor mensen, ook als zij niet alles doorzien. Daarom zijn Sociaal Raadslieden overal nodig, die moeten worden ingezet. Er zijn nog witte vlekken in Nederland, dus als u er weet van heeft, dan weet u waar u om moet gaan vragen.

Ik wil afsluiten. Dit boek *Zij wil vooruit* moet u dus gewoon lezen, verspreiden, en ook bespreken met mensen van uitvoeringsorganisaties. Je kan altijd navragen hoe het bij jou gaat. En moeten wij willen zoals het gebeurt? Dan kun je je ook afvragen wat we kunnen doen om het anders geregeld te krijgen. Daarom vind ik dat de illustratie op het boek op pagina 82 alles zegt wat er gezegd moet worden: zo mooi. Ik heb er een kopie van gemaakt, kijk maar: “Kinderen zijn de toekomst ... als hun moeders er ook een krijgen”.

...Applaus...

Marije van Dodeweerd:

Je hebt een prachtig verhaal verteld, je bent strijdbaar. Ik hoor dat er heel veel plannen zijn om strijdbaar te blijven. Ik vind het heel mooi dat je aan die negen verhalen in het boek nog een persoonlijk tiende verhaal hebt toegevoegd. Heeft iemand een vraag over wat Saskia heeft verteld of waar ze mee bezig is?

Vraag: Saskia, kun je nog even een keer zeggen hoe dat die wet heet?

Saskia Noorman-den Uyl:

VAZALO: Voorzieningen Arbeid en Zorg Alleenstaande Ouders.

Vraag: Je zei Saskia, dat je oorlog gaat voeren als die Wet VAZALO niet in 2011 ingevoerd gaat worden; kun je daar nog een beetje hulp bij gebruiken?

Saskia Noorman-den Uyl:

Ik heb volgende week een overleg met de staatssecretaris, en als het niet loopt zoals ik denk dat het moet lopen kom ik wel bij jullie langs.

Vraag: Je zei dat de wet weerstand kreeg in de politiek, bij ambtenaren. Waar komt die weerstand dan vandaan? Want dat is iets dat ik totaal niet begrijp. Is dat gewoon een mannenmaatschappij? Of is het teveel geld, zijn ze bang dat ze veel geld kwijt zijn?

Saskia Noorman-den Uyl:

Zal ik je eens wat vertellen. Die wet levert 258 miljoen op omdat bijstand zoveel duurder is als mensen honderd procent uitkering hebben, dan als mensen in deeltijd werken. Die wet levert dus geld op. Volgens mij is de weerstand niet financieel. Het zit hem in een paar dingen. Volgens de tegenstanders is het niet correct om alleenstaande ouders met kinderen - en dat zijn voor 95% vrouwen - te bevoorrechten, bijvoorbeeld boven mensen met een WAO of ouderen. Mensen dus die fysiek niet meer voltijs kunnen werken zou je anders behandelen of je zou ze ook met dit soort regelingen mee moeten laten doen. Maar de mensen die zo redeneren realiseren zich niet dat de bijstand heel wat anders is als de WIA. Ook zijn er mensen die arbeidsongeschikt zijn en geen kinderen hebben en in die bijstand blijven hangen. Ik heb natuurlijk oog voor hun positie, maar ik kan niet alles tegelijk regelen. In de VN-verklaring van de rechten van het kind - en dat hebben wij als Nederland ondertekend - staat dat de overheid verantwoordelijk is voor de rechten en de kansen voor kinderen. Door kinderen vast te houden in dat huishouden met dat lage inkomen waar je niks mee kan, ben je eigenlijk bezig met het schenden van de rechten van dat kind en dat in

onze welvarende samenleving. Ik moet zeggen, staatssecretaris Aboutaleb heeft inmiddels heel veel geld voor armoede bestrijding ingezet, 130 miljoen, dat is echt veel geld; maar bij geld hoort niet alleen dat gemeenten hun best doen, bij geld hoort ook het waarborgen van de rechten en bescherming van de mensen om wie het gaat. De Wet VAZALO gaat ook over die laag. Dus er is weerstand tegen de doelgroep. En de VVD was en is gewoon tegen. Er was ook weerstand bij een aantal sociale diensten. Die zeiden: 'Die alleenstaande ouders in de bijstand werken dan even in een baan, en dan komen ze terug op het hok en dat heet het duiventileffect'. Zij zeiden: 'De regeling VAZALO via de Belastingdienst Toeslagen is niet zo flexibel dat dit duiventileffect goed opgevangen wordt', en daar hebben ze gelijk in. Daarom loopt er nu een proef in dertig gemeenten om te kijken of je vanuit de bijstand alleenstaande ouders zo kunt begeleiden dat ze een soort vast werkstramien, of belangrijker: inkomensstramien kunnen ontwikkelen, waardoor je bijvoorbeeld niet de hele zomervakantie zonder geld zit omdat je geen kinderopvang hebt. Daar zijn modellen voor ontwikkeld, waar ik ook aan heb meegewerkt, zoals duobanen, een banenpool in samenwerkende gemeenten, regeling van kinderopvang. Bijvoorbeeld, 10% van de banen van die alleenstaande ouders die weer aan de slag gaan zit in de kinderopvang. Dat is op zich een vorm van werk waarin kinderopvang goed te regelen valt. Ik ontmoet bij het ontwikkelen van die modellen en de uitvoering op onderdelen gewoon ideologische weerstand. Zo zijn er mensen bij sociale diensten, die zeggen: 'Wij kunnen de belangen van die alleenstaande ouders beter behartigen dan dat ze helemaal op eigen benen staan'. Dat vind ik een vorm van bevoogding, waarin je mensen ook onrecht doet. Natuurlijk heb je in het begin hulp nodig. Daarom zit er ook geld voor die gemeentes in de wet VAZALO om de alleenstaande ouders op weg te helpen. Ik ben ervan uit gegaan dat ongeveer tweederde van de alleenstaande ouders in de bijstand via deze wet uiteindelijk op eigen benen kan gaan staan en niet meer afhankelijk van bijstand zal zijn. Die laatste een derde, daar is vaak iets extra's mee aan de hand, het kan psychisch, of sociaal, of fysiek door een beperking zijn en bij deze groep kan dat ideaal dan even niet en dat is ook goed. Om het antwoord af te ronden: voor de echte motivering voor die weerstand moet je in de ziel van die mensen kijken, vraag het maar aan de CDA Tweede Kamer fractie en aan de VVD. Vraag maar waarom dat is.

Vraag: U heeft in ieder geval mijn stopwoordje gebruikt. Ik vind dat op papier inderdaad altijd alles prachtig geregeld wordt, maar in de praktijk staat het huilen nader dan het lachen. Ik ben coördinator van het Platform Minima Organisaties in Haarlem. Als ik dat tegen onze wethouder zeg, vliegt 'ie tegen het plafond, omdat het volgens hem niet zo is. Dat tegen het plafond vliegen vind ik niet zo erg, maar dan komt er altijd weer dat argument: 'Jullie komen met teveel incidenten en teveel persoonlijke verhalen en daar kan ik geen beleid op maken'. Ik ga dit boek zeker gebruiken om nog ver voor de verkiezingen invloed uit te oefenen. Want in verkiezingstijd is iedereen tegen armoede en ervoor om het allemaal goed te regelen. Nou, laat ze het maar waar maken.

Marije van Dodeweerd:

Er is al één iemand die je tip al meteen in praktijk gaat brengen om het boek te gebruiken, te bespreken om ook in de eigen gemeente invloed uit te oefenen.

Saskia Noorman-den Uyl:

Ja, mag ik nog iets zeggen over de werkelijkheid en uitvoeringspraktijken in vergelijking met wat er op papier staat. Ik ben ook wethouder van Sociale Zaken geweest, dus ik weet wel hoe het ongeveer werkt. Ik heb ook een probleem gehad met alleenstaande ouders in de bijstand. Zij kregen van mij wel gelijk. Het ging om een budgetregeling, waar wij een voorstel voor ontwikkeld hadden met het vakantiegeld, want dan heb je met je reguliere uitgaven niet zo'n probleem. Toen gingen ze protesteren, onder het motto: "Hoe haal je het in je bolle kop?". De vrouwen zeiden ze: 'Weet je wat wij van het vakantie geld doen? Wij gaan niet op vakantie, we kopen gewoon een bed voor ons kind en dan ook nog tweedehands want die loopt straks, die groeit en anders heb ik er geen geld voor'. Vervolgens zijn we rond de tafel

gaan zitten en hebben we drie scenario's ontwikkeld voor hoe het wel zou kunnen en uit die scenario's konden de vrouwen kiezen wat bij hun situatie het beste paste. Dus het kan altijd anders, en dat geldt ook voor die wethouder in Haarlem. Ik vind het veel te gemakkelijk om te zeggen dat de ervaringen van mensen incidenten zijn. Je hebt gewoon als uitvoeringsorganisatie de pure verplichting om te kijken in hoeverre het zit in de manier waarop je werkt, in hoeverre het verwijtbaar is en of die verwijtbaarheid geen aanleiding is voor het inzicht dat je misschien niet goed werkt. En daar wil ik tenslotte nog één ding van zeggen. Wettelijk zijn alle gemeenten verplicht om een ombudsfunctie te hebben.

Uit publiek: Nou, dat is lang niet zo.

Saskia Noorman-den Uyl:

Dit is dan mijn volgende zin. Er zijn thans 150 gemeentes aangesloten bij de Nationale Ombudsman en die maakt daar wel werk van. Het gaat dus altijd over klachten van individuele burgers.

Uit publiek: Daar heeft Haarlem ook mee te maken gehad onlangs.

Saskia Noorman-den Uyl:

Ja, maar veel burgers weten dat niet. Een sociale dienst die op een incident niet goed reageert, moet rekenen op een klacht, die direct naar de Nationale Ombudsman gaat. Je moet van je eigen gemeente weten of die een eigen ombudsfunctie ingevuld heeft. Zo ja, hoe ziet die eruit en waar zit die? Maak desnoods als belangenorganisatie of wat dan ook elke drie maanden een klachtenlijst en dien die maar in bij de wethouder. Nou, dan gaan ze er wel aan werken.

Uit publiek: Dat is een hele praktische tip.

Saskia Noorman-den Uyl:

Ja, op ieder onderwerp heb ik zo'n lijstje voor je, voor die sociale diensten.

Vraag: Ik wil nog even terug komen op die wet VAZALO die geparkeerd is bij Financiën. Ik heb het genoeg gehad in het verleden een aantal jaren op het departement te werken. Ik ben absoluut geschokt: dit is onbehoorlijk bestuur, dat kan toch niet. Ik bedoel, voor het geval je niet strijdbaar was zouden we het nu gaan worden. Wat heb je vervolgens nog als mogelijkheden als politicus of anderszins, want voor mijn gevoel wordt onze democratie hierdoor onderuit gehaald?

Saskia Noorman-den Uyl:

Het is ernstig, maar ze hebben één soort achterdeurtje. Bij de behandeling in de Eerste Kamer kwam dat duiventilaspect ter sprake. Financiën gaf aan dat invoering pas zou kunnen per 1 januari 2008 of 2009. Ze hebben altijd wat ruimte genomen. Nou ja, een jaar ruimte wil ik nog wel geloven, want dat inregelen van computers enzovoort kost ook zijn tijd. Toen is dat voorstel gedaan om in de tussentijd een experiment te doen. Vooral om te kijken hoe je de gevolgen van dat duiventilaspect zou kunnen tegengaan. We hadden daar ook mooie scenario's voor gemaakt, waar de gemeenten een beetje proef mee konden draaien. De Raad van State is daar evenwel dwars voor gaan liggen. De redenering was: 'Je had zo'n experiment in de Wet moeten opnemen'. Wel, dat is volgens mijn politieke en bestuurlijke ervaring onzin, want ik weet dat een experiment ook opgestart en gehouden kan worden via de Wet Werk en Bijstand (WWB). Die WWB is daar ook voor en met dat doel gemaakt. Maar je weet ook: dan heb je een andere bewindspersoon, die bedoelt het goed maar laat zich in de luren te leggen door de Raad van State. Op sommige terreinen zijn de leden ook alleen maar hobbyisten. Dus dat experiment ging volgens hun advies niet door. Maar de Eerste Kamer heeft de wet aangenomen zonder redelijk voorbehoud. Dat kan ook niet anders want grondwettelijk kan de Eerste Kamer alleen maar ja of nee zeggen op een wetsvoorstel of

tijdelijk de stemming opschorten om nog eens een advies te vragen.

Vraag: Wat kan jij nog doen?

Saskia Noorman-den Uyl:

Ik zeg je dat veel dingen via de achterdeur gaan. Ik praat volgende week met de staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en daarna ga ik met de Minister van Financiën praten. Maar als het echt gewoon niet werkt dan gaan we gewoon de boer op en vragen we jullie erbij.

Vraag uit publiek: Zou je de uitvoering nog eens willen uitleggen?

Saskia Noorman-den Uyl:

De uitvoering gaat via de Belastingdienst Toeslagen. Ik heb een eenvoudige wet gemaakt. Aan het bestaande heb ik één tabel toegevoegd en verder niets. Dus de fiscale criteria zijn van toepassing. Ze hoeven niks speciaals te doen, ze hoeven niets uit te zoeken wat ze al niet weten. Het is eigenlijk heel simpel, ze moeten gewoon een computerprogramma maken. Om dat te ontwikkelen is tijd nodig en tijdens de behandeling in de Kamer is gezegd dat ze er een jaar voor nodig hebben. Maar in de correspondentie tussen staatssecretaris Aboutaleb van Sociale Zaken en de staatssecretaris van Financiën - want die krijg ik netjes - zegt Financiën: 'Maar wij hebben vanwege het feit dat de automatiseringsdienst de zaak moet ontwikkelen in relatie met de Belastingdienst Toeslagen pas tijd om het per 1 januari 2012 in te voeren'. Waarop Aboutaleb zei: 'Voor mij is de absolute limit januari 2011'. Dan moeten ze dus per aanstaande januari beginnen met het bouwen en bij Financiën moeten ze gewoon hetzelfde doen. Er is dus gedoe tussen die twee Ministeries. En waarom gaat het eigenlijk?

Vraag: Ik heb bij de gemeente Vught al 15 misschien 20 jaar gestreden voor een ombudsteam. Ze zijn er woedend over! Nu proberen ze mij af te schepen met een Bureau Wegwijs en een cliëntenraad. Ik heb dat al bij de cliëntenraad aangekaart. Woedend zijn ze als ik over een ombudsteam begin.

Saskia Noorman-den Uyl:

Bel naar het Nationale Bureau van de Nationale Ombudsman in Den Haag. Op het internet van de Nationale Ombudsman vind je de telefoonnummers. Je vraagt dan wie de instantie is die de ombudsfunctie voor de gemeente Vught invult. Want dat is landelijk geregistreerd anders zijn ze in overtreding. Dan heb je een adres, telefoonnummer en een naam. Vraag het maar bij de Nationale Ombudsman en ze staan je keurig te woord.

Marije van Dodeweerd:

Weer een concrete tip. Volgens mij gaan straks mensen met extra vragen voor je in de rij staan. Mensen, er is koffie, er is thee, er is iets lekkers. Mochten jullie nog vragen hebben voor Saskia... ga in de rij staan. Het boek is te koop voor 7,50 euro en jullie hebben al gehoord dat het aan te bevelen literatuur is.

....applaus...

...Pauze...

Omdat zij vooruit wil... Discussie met panel en de mensen uit het publiek

Symposium 'Zij wil vooruit'

De leiding is in handen van Marijke van Dodeweerd, journalist en tekstschrijver.

Aan het panel doen mee:

Map van Aalst, financieel consultant in Helmond;

Arjen Kruyt, wethouder Sociale Zaken in Amersfoort ;

Loes Neeft, hoofd Sociale Zaken en Werkgelegenheid in Utrecht;

Marijke Garib, Stichting Durf Jij?, geïnterviewd in *Zij wil vooruit*.

Marije van Dodeweerd:

Goedemiddag,

welkom terug bij het tweede gedeelte van deze middag. Ik zag dat de verkoop van het boekje heel goed ging. We zullen allemaal vanavond rode oortjes hebben van het lezen. Dit gedeelte van de middag gaan we praten over de aanbevelingen uit *Zij wil vooruit* met een panel van vier mensen die al plaats genomen hebben. Ik zal ze even voorstellen. Voor u helemaal links zit Map van Aalst, financieel consultant in Helmond en dat betekent dat ze schuldhulpverlening toepast. Ik hoorde dat de wachtlijsten voor schuldhulpverlening aan het stijgen zijn. Hoeveel mensen staan er bij jou op de wachtlijst?

Map van Aalst:

Bij mij worden ze direct geholpen en de reden daarvan is dat mensen vaak een half jaar tot zeven maanden bij de gemeente moeten wachten tot ze aan de beurt zijn en in die tijd ook vijf tot zeven maanden niet kunnen slapen uit angst voor de deurwaarders. Daarom start ik meteen.

Vraag: Bent u zelfstandige?

Map van Aalst:

Ik werk zelfstandig en ik heb de keuze gemaakt om dit op non-profit basis te doen.

Marije van Dodeweerd:

Goed, naast jou zit Arjen Kruyt, wethouder in Amersfoort van de Partij van de Arbeid. De Sociale Dienst van Amersfoort is voor de tweede keer op rij de beste sociale dienst van Nederland geworden. Arjen, wat is volgens jou de belangrijkste reden dat jullie die prijs nu voor de tweede keer op rij in ontvangst hebben genomen?

Arjen Kruyt:

Met het antwoord op die vraag zit ik zelf ook mee. Ik heb er met de directeur een paar keer over gesproken en proberen na te gaan wat ons nu onderscheidt van al die anderen. Het gekke is dat je dat helemaal niet zo goed weet als je niet precies weet wat die anderen doen. Dus je moet gaan invullen. We denken dat het komt omdat er in Amersfoort een cultuur van samenwerking is. In de zin dat wij als gemeente weten dat je de armoede nooit alleen kan bestrijden; dat je het echt moet doen samen met de instellingen in de stad. Zo hebben we nog een burgerweeshuis. Er zijn natuurlijk geen burgerwezen zoals vroeger meer, maar die Stichting zorgt voor eenoudergezinnen met hun geld. We werken samen met de diaconie van de kerken, met de Voedselbank, de Stichting Leergeld en de Stichting straatpastoraat. U kent al die dingen wel. Wij denken dat dit een hele belangrijke factor is. In de tweede plaats proberen we goed samen te werken met het UVW en de sociale

verzekeringsbank. Dat is af en toe moeilijk, en soms ben je het vreselijk oneens met elkaar, maar toch zeggen wij dat het in het belang van de klanten, van arme mensen, heel belangrijk is dat je wel goed samenwerkt.

Marije van Dodeweerd:

Loes Neeft, hoofd van de Sociale Dienst in Utrecht, op welke plek zijn jullie geëindigd?.

Loes Neeft:

Ik zou het eigenlijk niet eens weten. Want het was echt alleen maar de winnaar, die bekend gemaakt is. Wie nummer twee is en verder tot nummer laatst, dat weet ik niet. We staan wel aardig hoog hoor. Maar ik ben wel jaloers op Amersfoort want zoals zij het doen is heel mooi en heel goed. Ik ken ze goed en wij hebben van Amersfoort het model van de participatieladder geleend of gekregen. Amersfoort denkt al heel lang na over welke stapjes je met iemand die in de bijstand zit kan en moet maken om die participatieladder te bestijgen naar een leven zonder schulden, met betaald werk en als het nodig is eerst met scholing en ervaring opdoen. Dat zijn we in Utrecht nu ook gaan doen. Ik denk dat het een heel grote succesformule is.

Marije van Dodeweerd:

Dank je wel. Naast jou weer, rechts voor u aan de tafel zit Marijke Garib. Marijke is een van de vrouwen die in het boek geportretteerd is. Zij is ook vanmorgen in Trouw geïnterviewd, ik zag je op de foto staan, en je bent nu een bekende Nederlander. Marijke, je hebt de *Stichting Durf Jij?* opgericht. Jouw stichting brengt mensen bij elkaar met een minimuminkomen en die ondersteunen elkaar een beetje. Moet je echt lef hebben om elkaar te kunnen ondersteunen?

Marijke Garib:

Nou, ik praat er heel graag over. Of je echt lef moet hebben? Als ik van mezelf uit ga dan heb ik het zonder na te denken gedaan: ik doe eerst en dan denk ik pas.

Marije van Dodeweerd:

Mensen die niets durven die moeten er gewoon niet over nadenken dus.

Marijke Garib:

Ik denk dat als je na gaat denken er allemaal belemmeringen naar boven komen en angsten, en van alles. Dan zie je misschien teveel ogen en oren op je afkomen, en dan komt er niets meer van.

Marije van Dodeweerd:

We zullen je hier niet hard aanpakken. Nu u het panel kent komt het eerste punt aan de orde, dat ik wil gaan bespreken. Een belangrijke aanbeveling uit *Zij wil vooruit* betreft het onderwijs. Er wordt gezegd dat bijna alle vrouwen die in het boek aan het woord komen hun opleiding niet hebben kunnen afmaken, of vertraging hebben opgelopen. Zij willen vervolgens het onderwijs inhalen en dat lukt dan niet omdat er geen studiefinanciering is, of het lukt niet om die opleiding binnen te komen, of de sociale dienst werkt niet lekker mee. Terwijl ze wel heel graag vooruit willen komen. Henk Weijnen zei net al dat als die vrouwen eenmaal aan het werk gaan liefst 54% behoort tot de werkende armen. Zo'n studie zou dan kunnen bijdragen aan een net iets betere arbeidsmarkt positie, net wat hoger loon. Marijke, jij bent zo'n vrouw, die haar opleiding heeft moeten afbreken? Heb je er wel eens over nagedacht op die opleiding weer op te pakken?

Marijke Garib:

Ja, ik ben op het moment met een opleiding bezig. Ik zit op de Hogeschool en volg CMV, dat is Cultureel Maatschappelijke Vorming. Ik mocht in het tweede jaar beginnen. Daar ben ik op het moment mee bezig en ik kan vertellen, ik loop meteen een periode achter, omdat de

gemeente niet op tijd de papieren ingeleverd had bij de opleiding, waardoor ik een hele periode van huiswerk heb moeten missen. Maar dat ga ik dan maar weer erbij oppakken.

Marije van Dodeweerd:

Je gaat gewoon door, er is tegenslag, maar je gaat gewoon er mee door.

Marijke Garib:

Ja, want zij wil vooruit.

Marije van Dodeweerd:

Map, jij ziet ook heel veel vrouwen voorbij komen uit deze leeftijdsgroep tussen 20 en 40 jaar; is scholing voor hen ook een droom?

Map van Aalst:

Niet voor allemaal, want er zijn er ook die op hun gemak zijn thuis, met kind, rustig koffie en thee drinken met de burens. Ik heb een aantal, dat inderdaad wel naar school gegaan is en die zelfs een baan in de zorg hebben. Vrouwen met kinderen hebben kinderopvang nodig, en alleen is dat eigenlijk een handicap. Het mooiste is als twee vriendinnen of kennissen of mensen samen een duobaan kunnen nemen en daar onderling het overleg over voeren. Als er dan eens een keer naar de tandarts of naar de kapper gegaan moet worden, of het kind wordt ziek, dan kunnen ze van elkaar een uurtje of wat overnemen. Daar heeft de werkgever dan geen last van. Ook bij het opnemen van vakanties loopt het werk soepel door, want het gaat op basis van onderlinge samenwerking.

Vraag: Het probleem van veel mensen in de bijstand is dat ze met hun opleiding gestopt zijn en dat het vaak heel lastig is om òn te scholen òn werkervaring op te doen.

Marije van Dodeweerd:

Loes zou jij daar wat over kunnen vertellen?

Loes Neeft:

Dat is meteen een lastige vraag, zeker als je hem in het algemeen stelt. Iedereen die bijstand aanvraagt, heeft een klantmanager, zo heet dat geloof ik wel in de meeste gemeenten. Het is heel belangrijk dat in het contact met die klantmanager de individuele situatie aangegeven en besproken wordt; dat je daarin ook aangeeft op welk opleidingsniveau je bent gestopt of aanbeland bent of welke diploma's je hebt of welke opleidingen niet afgemaakt zijn. En aangeeft wat je graag als werk zou willen doen. Dan kan vanuit de sociale dienst meegekeken worden hoe je betaald werk kan verkrijgen. Hoe is de schakeling met deze vorm van opleiding naar werk toe? Wat zou je graag zelf willen, wat is aan opleiding nodig, wat is daarin betaalbaar en wat betekent dat straks voor je als je op de arbeidsmarkt komt? Vanuit die vragen en antwoorden liggen er gewoon mogelijkheden binnen de bijstandswet tot invulling. Dat is dan een apart budget en het zit niet in je uitkering. Je krijgt via de gemeente apart geld van het Rijk om in elk geval iets te doen aan die scholing.

Marije van Dodeweerd:

Loes, wat jij ook veel hoort is dat vrouwen graag ook een wat hogere opleiding willen volgen dat ze soms meer willen hebben dan hun startkwalificatie. Is dat bij jullie mogelijk?

Loes Neeft:

Voor ons en elders in Nederland is de startkwalificatie MBO niveau 2, dat is eigenlijk het minimum. Voor vrouwen, zeker vrouwen met jonge kinderen is de hoogste startkwalificatie MBO niveau 4. De sociale dienst is niet het Ministerie van Onderwijs dat studiefinanciering verstrekt. In principe is de bijstandswet er niet voor de HBO en hogere opleidingen, maar in uitzonderingsgevallen, zeker als je als HBO'er in de bijstand komt en een nieuwe schakeling

moet maken naar die arbeidsmarkt, of als je al aantoonbaar een baan hebt en je binnen een of twee jaar – in ieder geval een overzienbare periode - moet kwalificeren om die baan te behouden, dan is het echt altijd de moeite waard om het met de klantmanager te bespreken en te kijken of de mogelijkheden er liggen. Het beleid is in de regel 'nee' voor hogere opleidingen, in elk geval in Utrecht. In Amersfoort kan het weer anders liggen, want elke gemeente heeft daar individuele vrijheid in om keuzes te maken. In Utrecht is het zo dat we de opleidingsvraag naar het individuele niveau hebben getrokken en dus per klant bespreken en kijken wat mogelijk is.

Marije van Dodeweerd:

Arjen, er werd even aan jouw gemeente gerefereerd, mogen in Amersfoort mensen wel hogere opleiding volgen?

Arjen Kruyt: Ja, als dat in belang van de mensen is wel. Het is echt een individuele kwestie. Ik kan er iets aan toevoegen. Uit alle onderzoeken die we hebben blijkt dat er in Nederland, ondanks de crisis een tekort is aan geschoolde mensen en dat ongeschoolde mensen uit de arbeidsmarkt geduwd worden. In Amersfoort zijn er om die scholingsredenen meer vacatures dan werklozen. Als je met de werkgevers gaat praten over dat verschil tussen vraag en aanbod komt altijd weer dat opleidingsverhaal aan de orde. Dus ja, een verstandige gemeente investeert in scholing. Ik kan niet anders dan het zo te zeggen.

Saskia Noorman-den Uyl:

Mag ik nog wat zeggen? Het is nuttig om te weten dat bij de behandeling van de WWB, de huidige bijstandswet, de toenmalige staatssecretaris van de VVD heel precies heeft aangegeven op welk moment wel degelijk een HBO opleiding aan de orde is. Dan gaat het inderdaad over het afmaken van of het actualiseren van je diploma vanuit de analyse dat je met je huidige niveau niet aan de bak komt, maar als je er nog iets bij doet in een afzienbare termijn wel. Dat geldt in beginsel voor alle gemeentes. Elke sociale dienst moet dat beginsel wel individueel toetsen. Je kan dus niet zeggen: 'Hallo, ik heb een startkwalificatie en ik wil graag HBO doen'. Dat werkt zo niet, dat snapt iedereen. Maar het is niet zo dat de gemeente al op voorhand kan zeggen dat ze dat in het algemeen niet doen. Als de minister of de staatssecretaris als onderdeel van de wetsgeschiedenis heeft aangegeven dat de mogelijkheid bestaat, dan kan een gemeente dat op voorhand niet uitsluiten.

Arjen:

Dat klopt.

Marije van Dodeweerd:

Het is niet alleen goed om met de klantmanager uitgebreid te praten, maar het is ook goed om stevig geïnformeerd naar die klantmanager toe te stappen.

Arjen Kruyt:

Ja, ik kwam in een van uw stukken tegen, en dat is echt een misverstand, dat de grens ergens bij 30 jaar zou liggen. Volgens mij is die leeftijd de grens van de studiefinanciering, en volgens mij is dat in de bijstand helemaal niet van toepassing.

Saskia Noorman-den Uyl:

Nee, dat is in de bijstand inderdaad niet van toepassing. Als het goed is kan het ook als je 40 of 52 bent.

Vraag: De uitvoeringsverschillen hebben dus te maken met de sociale dienst ter plaatse? We kennen bij ons klanten die een opleiding mogen volgen, maar die worden dan meestal een jaar gefinancierd door de sociale dienst. Omdat er doorgaans geen mogelijkheid is om twee of drie jaar gefinancierd te worden vanuit de sociale dienst, terwijl de meeste opleidingen twee of drie jaar duren, is het toch vaak moeilijk voor alleenstaande vrouwen.

Omdat ze net rond dat minimum inkomen zitten en daarnaast gewoon moeten werken om echt te kunnen rondkomen. Dan is er geen tijd meer om tot leren te komen. Kun je dan ook een beroep doen op studiefinanciering voor dat ene of tweede jaar? Hoe gaan jullie daarmee om, gemeente Amersfoort en Utrecht, is dat ook herkenbaar?

Arjen Kruyt:

U stelt een vraag en zegt dat er sociale diensten bij zijn, die maar een jaar financieren, terwijl de opleiding twee of drie jaar duurt. Dat lijkt me vrij zinloos als ik eerlijk ben. Een beroep doen op studiefinanciering voor de andere twee jaar kan, maar dan moet je wel onder de 30 jaar zijn. Overigens kom je er met die studiefinanciering niet alleen – dat geldt ook voor studenten - je moet er of bij werken - wat ik studenten allemaal massaal zie doen - of je kunt een beroep doen op aanvullende bijstand. Ik zie niet in waarom uw gemeente daar niet een beetje creatief mee zou kunnen omgaan. Wij doen het wel in ieder geval.

Uit publiek: Amersfoort is de beste sociale dienst van Nederland.

Arjen Kruyt:

Ik heb één ding van de vorige staatssecretaris Aboutaleb geleerd. Bij bijeenkomsten met wethouders zegt hij altijd: 'Kijk niet naar de letter van de wet, kijk naar de geest van de wet en zet de mensen aan het werk'. Nou, op die manier hanteer ik gewoon de wet en ik verander pas als ik terug gefloten word.

... **Applaus....**

Vraag: Ik heb een opmerking. We moeten eens nadenken over het volgende. Jaren geleden werden de bijstandscentra vanuit Den Haag aangestuurd. Nu hebben we 445 gemeenten en op 445 plaatsen wordt beleid uitgestippeld. Je merkt aan de vragen en aan de opmerkingen dat er grote verscheidenheid is in de uitvoering. We zouden eens moeten nagaan of we niet weer naar dat oude systeem moeten teruggaan ...

Arjen Kruyt:

Nee, nee, echt niet.

Vraag: ...Met zoveel wetgeving hoeft dat centrale systeem niet slecht te zijn, en kan het beter hanteerbaar zijn. Dan krijg je niet die onderlinge verschillen dat je bijvoorbeeld in Arnhem of in Utrecht of in Amersfoort of in Luttichbroek beter of slechter behandeld wordt. Verder vind ik het eigenlijk een doodzonde dat uit de doelstelling van onze sociale dienst de immateriële hulpverlening geschrapt werd. Dat maakt mensen nog meer afhankelijk. Want je moet eerst kijken wat er bij mensen eigenlijk speelt voordat je iets kunt doen. Er is door een andere weg in te slaan zoveel kennis vergruisd. Volgens mij moeten we eens goed nadenken waar we mee bezig zijn.

Arjen Kruyt:

Heel mooi.

Marije van Dodeweerd:

De boodschap is, we moeten goed bekijken of die decentralisatie van het beleid naar de gemeenten toe wel een goede beslissing is geweest.

Vraag: Ik vraag me vooral af of het wel rechtvaardig beleid is als de sociale dienst Amersfoort wel een klant een driejarige opleiding toe kan kennen en dat mogelijk een andere sociale dienst daar geen budget voor heeft en het daarom maar niet doet. Wordt dat budget niet algemeen landelijk bepaald voor alle sociale diensten? Het zal uiteraard verdeeld moeten worden over het aantal uitkeringsgerechtigden maar hoe zit dat nu?

Arjen Kruyt:

Er is een hele ingewikkelde verdeelsleutel over die bijstandsfinanciering vanuit het Rijk. Tegelijk is het belangrijk dat elke gemeente zelf kan besluiten om meer te betalen en ook aan te geven waar dat meerdere voor gebruikt moet worden. Dat element vind ik nu de politieke vooruitgang die met de decentralisering gemaakt is. Een gemeenteraad die fatsoenlijk in elkaar zit trekt daar gewoon geld voor aan, uit andere inkomstenbron, het gemeentefonds, of anderszins. Ik heb die tijd van centralisatie gekend. Alles werd vanuit Den Haag in detail voorgeschreven met als gevolg dat de lokale sociale dienst achterover ging leunen en alleen maar de wet uitvoerde. Daar zijn de klanten uiteindelijk niet beter van geworden. Het goede van de WWB is volgens mij geweest dat gemeenten gestimuleerd werden om hun eigen verantwoordelijkheid te nemen, en dat gemeenten ook van elkaar gingen leren. Morgen heb ik het Divosa Congres in Amersfoort, er komen meer dan 600 mensen, die daar met elkaar dingen uitwisselen en van elkaar leren. Dat is de enige functie van dat congres en dat vind ik reuze goed. Het stimuleert namelijk dat je ziet en hoort hoe ze het elders aanpakken. Er zijn regionale verschillen: in Drenthe is de situatie anders dan in Amersfoort en in Zierikzee is het weer anders. Het is nuttig daarmee rekening te houden. Ik vind het vooral een kwestie van politieke wil, van politieke lef en ook druk van onderop. De lokale politiek moet zelf sociaal beleid willen maken. De organisaties van mensen die in de uitkering zitten moeten politieke pressie durven uitoefenen. Zo werkt het creatief. Dan ontstaan er echt nieuwe initiatieven.

Saskia Noorman-den Uyl:

Moet je luisteren. Iedereen is burger, iedereen heeft het vermogen om samen met anderen de gemeente te vragen zich te verantwoorden. Straks zijn er weer gemeenteraadsverkiezingen. Je kunt vragen stellen over de besteding van het w-deel (werkdeel), waar dus de opleidingen en de toeleiding naar werk zitten van de gemeente. Het was tot voor kort zo dat het overgrote gedeelte van de gemeente daar geen geld aan over hield en dat is volgens mij nog zo. Die hadden dat dus of gereserveerd of besteed aan - zoals het plat heet - de lantaarnpalen. Het is onverteerbaar en daar moet je dus ook echt heel scherp op zijn, wees nou actief straks bij die gemeenteraadsverkiezingen: spuug die fracties op hun vessie. Laat ze de gemeente op de huid zitten, ieder raadslid mag dat gewoon met schriftelijke vragen stellen. Hoeveel krijgt de gemeente voor het w-deel van de bijstand, hoeveel is daarvan de afgelopen vier jaar besteed, welk deel is ten goede gekomen aan scholing, welk deel aan de toeleiding naar arbeid, kortom, zorg dat je inzicht krijgt. Dan kun je mensen daar ook op aanspreken. Je weet dan welke budgetten er zijn. Als dan de sociale dienst zegt: 'Wij financieren met mensen met jonge kinderen niet richting MBO opleiding 4'. Nou, die moet gewoon plaatselijk in de krant aan de paal gespijkerd en dat kan iedereen zelf als individu doen.

Marije van Dodeweerd:

Loes, heb jij geld over op je w-deel?

Loes Neeft:

Nee, jammer genoeg niet.

Marije van Dodeweerd:

Bij jou is het al op? Dat wordt toch niet aan lantaarnpalen uitgegeven?

Loes Neeft:

Nee, nee, en dat leggen we ook elk kwartaal uit. We laten zien hoeveel werkdeel we hebben, wat we daarmee hebben gedaan en wat voor effecten er zijn bereikt. Ik vind het heel groot goed, dat de gemeenteraad die erover gaat in een stad of in een gemeente op grond van die rapportages zelf kan bepalen of je je beleid bijstelt ja-of-nee.

Marije van Dodeweerd:

Want Arjen zei al, je kan gemakkelijker invloed uitoefenen, jij doet dat ook Marijke? Want jij zit, zo heb ik gehoord, regelmatig met jouw wethouder om de tafel?

Marijke Garib:

Ja, alleen zijn ze daar niet zo blij mee.

Marije van Dodeweerd:

Maar de wethouder, die ken je wel goed. Hoe doe je dat?

Marijke Garib:

Ik heb een radio-uitzending en als ik daar zaken publiek maak, dan moeten ze vanuit de gemeente wel iets terug zeggen. Ik heb de politiek ook in beweging gezet. Ik heb hen vragen gestuurd omtrent hoe gaan jullie hiermee om en wat gaan jullie ermee doen? Bij ons willen de wethouders dat antwoord niet geven. Wij hebben een live-uitzending, maar ze willen niet in de uitzending komen. Ze willen wel dat je dan bij hun komt met een recordertje en dan nemen ze dat ook op. Dat doen ze dus wel. Opvallend in deze gemeente is ook weer dat ze niet ingaan op individuele zaken als je die in het algemeen trekt. Mij is ook wel verteld toen de recorder uitging: 'Als jij met mij publiekelijk live gaat dan ga jij over de knie'. Dat vind ik dan eigenlijk wel heel leuk want ik heb het wel in mijn volgende uitzending gebruikt als volgt. De wethouder die zei nog dit-en-dat en ik heb toen gezegd: 'Nou, meneer de wethouder, sluit maar achter aan, er zijn namelijk meer mannen die mij graag over de knie hebben'.

...Gelach...

Marije van Dodeweerd:

Marijke, je kan goed praten zo te horen, volgens mij praat je de radio-uitzending helemaal vol. Eerder heb je het ook voor elkaar gekregen dat je die opleiding mocht volgen. Zojuist heb ik net gehoord dat je goed met je klantmanager moet praten, goed je situatie en je wensen moet uitleggen. Hoe is dat bij jou gegaan?.

Marijke Garib:

Ja dat praten is wel goed, maar het resultaat verwerven heeft heel lang geduurd hoor. Ik zou eindelijk als reïntegratieconsulent gaan werken, ik zou een cursus krijgen van zes weken en acht weken stage lopen. Alles was geregeld. Van belang is nog te vertellen dat ik een autistisch kind heb en dus altijd schema's moet maken, voor de opvang, voor wanneer ik terug ben: alles had ik geregeld. Ik had met mijn kinderen gepraat hoe belangrijk dit was voor onze toekomst, hoe veel tijd nodig is voor het werk, dat mamma dus ook weinig tijd zal hebben. Tenslotte bel ik de leerplicht ambtenaar om te kijken of de taxiregeling voor mij en mijn oudste zoontje goed geregeld is. Zegt die leerplicht ambtenaar: 'Ja maar, je opleiding gaat helemaal niet door'. Ik weer: 'Hoezo niet? Vrijdag en maandag moet ik in Utrecht zijn want daar begint die opleiding'. Hij weer: 'O, dan ga ik jouw consulent bellen'. Hij blijkt die consulent gebeld te hebben, maar die had een vrije dag en was dus niet bereikbaar. Later belt mijn consulent mij terug. Hij zegt: 'Wij moeten vijf mensen hebben en er is eentje afgevallen en dat ben jij, dus het gaat nog niet door'. Kan je weer opnieuw beginnen.

Marije van Dodeweerd:

Je hebt dus uithoudingsvermogen nodig? Maar hoe kun je je klantmanager overtuigen? Wat is nou jouw grootste argument geweest om die mensen op de sociale dienst over te halen om jou die opleiding, die je nu doet te laten doen?

Marijke Garib:

Volgens mij willen ze me heel graag kwijt. En daar ben ik eigenlijk heel blij om...

...gelach... Ik heb namelijk een stichting en een radio. Zij dachten als ik nou iets ga doen

qua opleiding, dan heb ik weinig tijd voor die stichting en dan houdt die stichting misschien op. Maar dan kennen ze me dus niet want ik heb voldoende tijd. En heel veel energie dus dat komt wel eens eruit. Mijn consulent zei: 'Marijke ik vind het heel goed wat jij doet maar ik kan dat niet naar mijn chef boven mij brengen. Ik ga nu iets doen, wat heel zeldzaam is, maar wat wij wel eens doen. Wij schakelen een andere gemeente in voor een second opinion'. Dat heeft 'ie gedaan en ik ben naar een andere gemeente geweest. Ik heb een arbeidsbemiddelaar gehad. Die vond eigenlijk dat de vraag van mij af had moeten komen en niet van de klantmanager. Voor hem waren er geen vragen: 'Want je kunt alles goed en je doet het. Ik wil eigenlijk wel persoonlijk iets voor jou doen'. Ik had inmiddels begrepen dat onze gemeente die arbeidsbemiddelaar heel hoog had zitten en hij bood aan me te helpen. Dat heb ik aangenomen en wat heeft hij gedaan? Hij heeft een plan voor mij gemaakt en hij heeft het zo gedaan dat ik nu de HBO mag gaan volgen.

Marije van Dodeweerd:

Waarom vond hij dat je dat mocht doen? Wat was jouw argument?

Marijke Garib:

Wel, hij heeft gezegd: 'Datgene wat jij nu doet daar krijgen mensen voor betaald, en jij niet. Zorg er dus voor dat je dat papiertje haalt en ik zorg voor je kans'.

Marije van Dodeweerd:

Je had bewezen in je vrijwilligerswerk dat je een bepaald niveau hebt en dat je daar iets mee wil doen?.

Marijke Garib:

Volgens die arbeidsbemiddelaar wel.

Marije van Dodeweerd:

Volgens mij zeg je dat ook met een charmante glimlach. Je bent wel lastig zeg je, maar je blijft altijd heel vriendelijk lastig.

Vraag: Het is allemaal wel leuk om vriendelijk of vriendelijk lastig met je klantmanager te praten, maar volgens mij kan dat verschrikkelijk moeilijk zijn en het ontbreekt heel veel vrouwen aan die vaardigheid.

Marije van Dodeweerd:

Map, jij ziet zulke vrouwen regelmatig?

Map van Aalst:

Dat klopt en ik help hen hun zaken te ordenen.

Uit publiek: Nee, het is niet voldoende, dat is echt niet voldoende.

Map van Aalst:

Wat er eigenlijk moet gebeuren bij de vrouwen uit deze doelgroep, is dat ze bewust worden van hun eigen kracht. De helft van de Nederlandse bevolking bestaat toch uit vrouwen. Ik ontmoet vooral dat stukje vrouwen, die dus extra ondersteuning nodig hebben. Als ze niet gehoord worden, zouden ze zich moeten bundelen en op een gegeven moment als één blok hun protest bij een gemeente neerleggen, zodat ze op een gegeven moment, ondanks dat een ambtenaar of een groep ambtenaren niet naar hen wil luisteren, toch doordringen tot de kern van de zaak. Er is op het moment ook een belangrijke site: www.berekenuwrecht.nl. Die site is ook bij veel mensen nog niet bekend. Met hulp van die site kun je zelf achter de computer op voorhand wat huiswerk maken. Deze vrouwen hoeven van mij ook niet allemaal naar een job toe te groeien, maar ze moeten wel in meer zelfrespect en zelfredzaamheid groeien.

Uit publiek: Maar dat doe je niet door te individualiseren met het advies: ga maar met je klant-manager praten.

Map van Aalst:

Nee, dat is zo. De klantmanager is waarschijnlijk hartstikke aardig, maar als in zijn praktijk 20 vrouwen met hetzelfde argument aankomen, dan...

Uit publiek: ...Dan wordt 'ie minder aardig.

Map van Aalst:

Nee, dan blijft die man of vrouw even aardig, alleen hij gaat aan de slag, gaat echt aan het werk.

Marije van Dodeweerd:

Omdat er 20 vrouwen met hetzelfde argument komen.

Map van Aalst:

Ja, ja.

Vraag: Ik merk feitelijk heel vaak op, als ik contact opneem met de sociale dienst, dat ik daar eigenlijk nul procent interesse krijg. Als je bijzondere bijstand aan wil vragen krijg je via een telefoontje te horen dat je er geen aanspraak op maakt. Verder kom je gewoon niet bij die sociale dienst. Je wordt gewoon klein gehouden binnen de sociale dienst, je hebt geen manier om er echt in gesprek te komen. Dat vind ik een heel ernstige zaak, want je wil vooruit, maar je kan niet vooruit.

Marije van Dodeweerd:

Je wil vooruit, maar je kan niet vooruit. Je krijgt heel vaak je initiatief teruggeketst?

Uit publiek: In elke gemeente zijn toch cliëntenraden, da's toch verplicht?

Arjen Kruyt:

Ja, dat is zo.

Uit publiek: Cliëntenraad? Van de Wet Werk en Bijstand?

Arjen Kruyt:

Ja, dat is verplicht.

Marijke Garib:

Ja, dat is zo. Maar de leden moeten ook sterk genoeg zijn. Sommige cliëntenraden zijn niet sterk genoeg en dan word je weggeblazen.

Uit publiek: Mijn advies is om niet te bellen om een advies, maar om een aanvraagformulier aan te vragen. Dat moet je invullen, en dan moeten ze je schriftelijk afwijzen. En dan heb je een document om weer bezwaar te maken.

Loes Neeft:

Ja ik wil reageren op dit signaal van zo even, want ik hoor wel eens meer van ontoegankelijkheid, van afweer en van klein houden. Ik trek me dat aan want dat is niet iets dat wij willen en ook niet wat wij zijn. Ik hoorde straks iemand uit het verleden putten omtrent de term 'immateriële hulpverlening'. We gebruiken die term niet meer, maar de aandacht en het respect van ons is gewoon menselijk en waar je recht op hebt. Je betekent pas iets voor elkaar, wij als overheid en de mens tegenover ons, als je elkaar een beetje kent, een beetje

aanvoelt en begrijpt. Als daar een probleem zit, en dat is er in feite, zeggen jullie, dan vind ik een punt om het te weten hoe, en waar en waarom het daar stukt.

Marije van Dodeweerd:

Hoe kunnen mensen dat aan jou vertellen?

Loes Neeft:

Dat kan via de cliëntenraad. Ik zit twee keer in de maand bij een cliëntenraad. Ik wil ook dat de cliëntenraad sterk is, volwassen is en dat daar mensen inzitten die sterk zijn. Daar moet je als directeur van de sociale dienst wat voor doen, want dat gaat niet vanzelf. Ik leid mensen op, ik geef daar geld voor uit. Ik zeg tegen hen: 'Jullie moeten goed geëquipeerd zijn. Jullie hebben een plek in onze krant en die krant gaat elke drie maanden naar de klanten. Jullie hebben daarin een eigen pagina, en als het nodig is twee. Verkoop jezelf, maak je bekend en zorg dat je signalen opvangt die er zijn.' Daarnaast heb ik ook individueel met mensen overleg. Vanmorgen nog heb ik met iemand samen een klacht met de ambtenaar besproken en zijn we er gewoon rustig voor gaan zitten om na te gaan waar die machine verstopt zit. Want af en toe verstopt 'ie, dat is gewoon echt zo.

Marije van Dodeweerd:

Bij jullie zitten ook gewoon mensen.

Loes Neeft:

Mensen jazeke, die wel wetten en regels moeten uitvoeren, daar moeten we ook gewoon eerlijk over zijn. Maar de manier waarop wij dat doen is heel erg belangrijk. Dat kun je op een hele menselijke warme manier doen, en dat vind ik het profiel waar onze mensen aan moeten voldoen. Als ze daar moeite mee hebben of minder in slagen, dan proberen wij ze zo goed mogelijk te equiperen. En vergis je niet, ze maken soms hele lastige dingen mee en hele moeilijke dingen, agressieve dingen. Want niet iedereen is even aardig, als het om geld of een uitkering gaat. Dat moet ik er ook bij zeggen. Ook cliënten kunnen rond bejegening nog het een en ander leren.

Marije van Dodeweerd:

Het gaat in die opleiding om menselijk contact of luisteren?

Loes Neeft:

Ja om luisteren, om gesprekstechniek, om bejegenen, daar stoppen we heel erg veel energie in. Ik wil dat echt. Ik werk al heel lang in deze wereld en het zou me toch heel wat waard zijn als ik het een keer bereikte dat het normaal gevonden wordt. Ik heb EVA altijd een heel warm hart toegedragen want jullie zijn degenen die dit elke keer signaleren en het is eigenlijk al te gek dat je het nog steeds moet doen. Ik merk wel dat de wereld wat de bejegening aan het veranderen is. Alleen we weten van de crisis en nu komt er een lastige tijd aan, want we moeten weer naar de bezuinigingen, en inkrimpen en met minder mensen meer werk doen. Alleen, dan moet dit punt van heuse bejegening boven water blijven.

Uit publiek: Ik vind dat de algemene voorlichting voor bijzondere bijstand en kwijtschelding, gemeentelijke vrijstellingen, gemeentelijk minimabeleid, et cetera gewoon op de website moet staan van de gemeente.

Marije van Dodeweerd:

Van de gemeente Utrecht?

Uit publiek: Niet alleen. Ik vind dat het in heel Nederland zo hoort te zijn, en dat je naar het Bureau Sociaal Raadsliden of andere hulpverleners kunt gaan. Zodat zij met jou, als je zelf geen computer hebt, alles kunnen bekijken. Dan heb ik het advies dat je altijd stukken kunt opvragen, richtlijnen voor de bijzondere bijstand, andere regelingen. Daar kun je dan altijd

zaken uit citeren en als je er twee kanten mee op kunt dan moet je het zo invullen of uitleggen dat het in jouw voordeel werkt.

Marije van Dodeweerd:

Regels en wetgeving zouden centraal publiekelijk beschikbaar moeten zijn...

Loes Neeft:

Nou, dat is nu net de site bereken uw recht, waar mevrouw Van Aalst net over sprak. Het is feitelijk een programma van het Nibud, die veel gemeenten op de eigen site hebben staan, waarmee je je eigen situatie kunt berekenen.

Arjen Kruyt:

Natuurlijk moet je alle regels publiceren en moet je alles bekend maken, helemaal mee eens. Maar de regels blijven ingewikkeld en ik kan het niet eenvoudiger maken. Als je de combinatie ziet van de bijstand met belastingmaatregelen, met vrijstellingenbeleid, met gemeentelijk minimabeleid, met allerlei regelingen voor situaties en groepen, dan is het buitengewoon ingewikkeld. Het is door de wetgever allemaal heel goed bedoeld hoor, maar ik vrees toch dat je er heel stevig voor doorgeleerd moet hebben om het helemaal te begrijpen. Ondanks die handicap ben ik het volslagen met u eens dat je alle regels altijd moet publiceren. Ik ben het ook met u eens dat je, omdat de zaken zo ingewikkeld zijn, soms naar een hulpverlener moet, een sociaal raadsman of de vakbond. De vakbond doet ook altijd hele goede dingen. Wel vind ik het jammer dat ik tot nu toe niemand hoor zeggen, dat als je niet tevreden bent met je sociale dienst je ook een mail aan de wethouder kunt sturen. Je kunt ook een mail naar gemeenteraadsleden sturen.

Marije van Dodeweerd:

Dat is een goede tip. Krijg jij dat soort mails?

Arjen Kruyt:

Natuurlijk krijg ik die, want ik vraag er ook om.

Marije van Dodeweerd:

Wat doe je daar dan mee?

Arjen Kruyt:

Ik probeer de mensen op te bellen. Soms zetten ze er geen telefoonnummer bij en dat vind ik altijd jammer. Dan mail ik terug met de vraag of ik het telefoonnummer kan krijgen. Want in direct contact met over en weer praten kom je er beter achter waar het om gaat. Door dat gesprek kom ik iets te weten en afhankelijk van wat ik te horen heb geregeld, handel ik. Gemeenteraadsleden krijgen ook mails en voeren gesprekken en soms gaan ze rechtstreeks naar de sociale dienst, dat vind ik ook prima. Soms sturen ze mij een afschrift mee. Er gebeurt in mijn ervaring altijd wel iets.

Marije van Dodeweerd:

Map, ik heb jou van de week aan de telefoon gesproken. Volgens mij ben jij iemand die je mensen echt onder de vleugels neemt. Hoe doe je dat? En waarom? En wat gebeurt er met die mensen als je dat doet?

Map van Aalst:

Voor veel mensen is het de eerste keer dat ze hun financiën, hun inkomsten en uitgaven, op een fatsoenlijke manier in schema gezet krijgen. Ze kunnen dat vervolgens op die manier ook zelf bijhouden. Als volgende stap gaan we bekijken wat er aan schulden uitstaat, want dat moet natuurlijk ook geregeld worden. Want je kan deze vrouwen wel richting een baan of een opleiding willen sturen, maar dan moeten ze 's nachts gewoon kunnen slapen. Ze moeten voor de kinderen kunnen zorgen en niet op een gegeven moment over de rooie zijn.

Als je ze dan een maand of drie hebt, zijn ze zover dat de deurwaarders wegblijven omdat je daar van alles mee geregeld hebt. Je zit regelmatig met zo'n klant aan tafel en je laat zien wat er betaald is. Je laat zien wat er met hetzelfde geld gedaan is, waar ze al die tijd ontzettend aan te kort kwamen, en dan blijkt dat ze met een goede indeling en goed gezamenlijk overleg er nog van overhouden. Vervolgens kom je op het punt van subsidies en toeslagen en sommige mensen hebben dan het gevoel dat ze zelfs aan het 'rijk worden' zijn. Want ze krijgen overzicht, ze hebben zelfrespect, ze zijn weer aan het terug opbouwen ze hebben weer een toekomstperspectief.

Marije van Dodeweerd:

Verandert er dan wat?

Map van Aalst:

Met die mensen verandert er heel veel. Je krijgt ze binnen als een geknikte zonnebloem, die geen water heeft gehad en na een maand of twee zie je ze opbloeien. Op dat moment pak ik het overzicht en maak daar een betaling van een rekening geel of groen zodat het opvalt en dan komt op een gegeven moment die vraag: 'Joh, is dat allemaal betaald?'. Als ik dat dan beaam zie je zo'n grote dikke smile. Het belangrijke is om mensen weer een stevige onderbouw te geven, en zo de moed om te gaan leren of een baan te zoeken en weer aan een toekomst te bouwen.

Marije van Dodeweerd:

Is dat met alle mensen zo? We zitten hier een beetje in het hol van de leeuw, maar denk je nooit bij iemand, nou...nou?

Map van Aalst: Als ik nou...nou denk, dan moeten ze na een half jaar naar de budgetwinkel. Dat vind ik minder wenselijk, maar in zo'n situatie zorg ik dat ze in dat half jaar een perfecte administratie hebben gekregen, dat alle deurwaarders geregeld zijn en dat ze met zelfrespect in de budgetwinkel een keurige administratie voor kunnen leggen waar geen trammelant in zit en die niet meer uitgezocht hoeft te worden.

Vraag: Mevrouw Van Aalst, ik heb een vraag aan u. Als iemand in een schuldsanering zit, is die verplicht om volledig te gaan werken? Hoe gaat u daarmee om met alleenstaande ouders?

Map van Aalst:

Dat klopt, als je kunt werken moet je natuurlijk altijd kiezen voor werk. Ik kan dan voor die mensen via de belasting voor kinderopvang geld regelen. Je kunt voor zoveel uur dat je werkt kinderopvang krijgen. Als je daarmee bezig bent ontmoet je gelijk weer een ander probleem, dat hier vandaag niet ter bespreking is. Vroeger woonde er wel in de buurt een opa of een oma of een tante waar je je kind 's middags of wanneer je ging werken kon brengen. Nu zijn we dat door onze maatschappijstructuur van iedereen aan het werk kwijtgeraakt. Dat maakt het voor alleenstaande ouders met kinderen, die weer willen gaan werken extra moeilijk.

Uit publiek: En daar komt dan nog bij dat je een jaar op de wachtlijst moet staan voordat je kinderopvang hebt.

Marije van Dodeweerd:

Ik ga naar een andere aanbeveling in het boek. Daarin staat dat heel veel vrouwen worden opgezadeld met de schulden van hun ex-partner. De werkgroep Arme Kant van Nederland/EVA zegt dat die aansprakelijkheid voor de schulden van de exen er niet zou moeten zijn. Zie je dat vaak dat vrouwen in de schulden zitten omdat er een man is die de schulden gemaakt heeft en ze aan hen overlaat?

Map van Aalst:

Ja, ja dat gebeurt. Dat komt voor een deel omdat de vrouw achterblijft met de kinderen. De ex kan bedingen: 'Als je dit convenant zo niet tekent en de schulden op je neemt dan zorg ik dat de kinderen weggehaald worden'. Eigenlijk komen die schulden altijd vanuit een soort chantage positie bij die vrouw terecht. Voor de lieve vrede, om van die man af te komen, om de kinderen bij zich te mogen houden, tekenen vrouwen alles.

Marije van Dodeweerd:

Wat zou daaraan moeten gebeuren?

Map van Aalst:

Je moet er absoluut iets aan doen, alleen het is niet eenvoudig. We hebben allerlei vormen van vrijheid tegenwoordig. Ik vind dat, als je op een gegeven moment de verantwoording voor kinderen hebt genomen, je bij het trouwen of samenwonen een convenant moet opstellen hoe bij een negatief verloop van de relatie de zaken geregeld zullen zijn.

Marije van Dodeweerd:

Arjen, Ik heb begrepen dat jullie alle regels en wetten in Amersfoort zo buigen dat het jullie goed uitkomt, zou je dit ook...?

Arjen Kruyt:

Nee, dit kan ik niet regelen, omdat het niet op het terrein van de sociale dienst ligt, maar op het gebied van de schuldhulp. Je hebt de Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen (WSNP) en daar kan ik als gemeente heel weinig aan veranderen. Ik heb een groot gevecht moeten leveren met de energiebedrijven toen ik merkte dat een aantal energiebedrijven gewoon niet meewerkte aan schuldhulpverlening en dat heb ik niet gepikt. Dan ga je als burgemeester en wethouders een stel kwade brieven schrijven en dat werkt op een gegeven moment wel. Maar wat u voorstelt, dat je bij een echtscheiding maatregelen treft inzake de verdeling van de schulden, dat weet ik niet, daar kan ik niet over meepraten.

Map van Aalst:

Regeren is toch vooruit zien?

Uit publiek: Nederland is een van de weinige landen ter wereld die het zo geregeld heeft dat je niet eerst naar een notaris gaat als je trouwt en je dus automatisch in gemeenschap van goederen trouwt. Zolang we dat niet veranderen blijft het probleem aanwezig. Of je moet eerst in Duitsland gaan trouwen of in Thailand, daar liggen de zaken in ieder geval anders.

Uit publiek: Het is toch zo dat beide partners bij alle schulden hoofdelijk aansprakelijk zijn. Als dan die vrouw na een scheiding gaat proberen om in de schuldsanering te komen, blijft ze dan in het wettelijk traject aansprakelijk voor die schulden, hoofdelijk aansprakelijk voor wat die man gedaan heeft. Als vervolgens die man ook in de schuldsanering gaat, zitten ze allebei in dat traject. Als er dan een echtscheiding is uitgesproken, zonder alimentatie, zonder bezoekrecht, dan speel je elkaars situatie naar elkaar uit, daar kom je dan nooit uit.

Uit publiek: Uit onderzoek blijkt dat landelijk steeds meer vrouwen opgezadeld worden met schulden van hun ex-man of ex-partner. Dat is zorgwekkend. Tegelijk blijf ik zeggen: ze zijn er zelf bij geweest, hebben ervoor getekend, dat vind ik heel raar.

Uit publiek: (er wordt door elkaar gepraat) Ik begrijp niet helemaal wat meneer Kruyt net oppert. Mensen kunnen toch op huwelijksvoorwaarden trouwen? Als we het alleen maar over schulden hebben daar schieten we niks mee op.

Marije van Dodeweerd:

Saskia, u heeft binnenkort contacten met ministers. Zou u zoiets kunnen meenemen?

Saskia Noorman-den Uyl:

Wel, daar zit nog niet de kern van het probleem want ook als je op huwelijkse voorwaarden bent getrouwd, krijg je dat probleem van boedelscheiding. Ik ben zelf uit principe getrouwd op huwelijkse voorwaarden. We hadden destijds een stofzuiger en een televisie. Tijdens een huwelijk heb je allebei inkomensbronnen, koop je spullen, leen je geld, en voor je hypotheek teken je op last van de geldverstrekker allebei. In dat geval heb je allebei een schuld. Punt. Dus die huwelijkse voorwaarden zijn eigenlijk alleen belangrijk aan het begin van een relatie of als één van de twee ondernemer is, of wat dan ook. Alleen uit de praktijk van geld lenen zie je dat alle geldverstrekkers precies weten hoe ze het moeten spelen en dat je allebei tekenen moet, waardoor je hoofdelijk aansprakelijk bent. In het boek is er het voorbeeld van een mevrouw die met haar kinderen wegtrekt uit de gezamenlijke woning vanwege het uit elkaar gelopen huwelijk. Haar man blijft er zitten maar betaalt de huur niet. Dan komt de huisbaas met de rekening van de huurlasten van de man bij haar. Nu, los dat maar eens op. Het is bij echtscheiding altijd een heel lastig probleem als het over de schulden gaat. Het enige wat mogelijk is en dat gebeurt in het voorbeeld in het boek ook, dat je gewoon in de WSNP stapt voor jouw deel en dan ben je er na drie jaar vanaf. Andere oplossingen zijn, tenzij het om kleine bedragen gaat, bijna niet te doen. Die wet schuldsanering is natuurlijk persoonlijk en geeft je als je die drie jaar aan het doorlopen bent wettelijke bescherming. Wat ook bescherming gaat geven is een nieuw wetsvoorstel, dat thans bij de Kamer ligt, om de minnelijke regeling, voorafgaand aan het wettelijk traject van de WSNP, meer toe te kunnen passen. Dan hoeft je niet via dat hele strakke regime en de rechter om schulden te saneren. Dat voorstel biedt meer mogelijkheden, vooral ook als die zo breed wordt opgezet dat het gaat om integrale schuldhelpverlening inclusief budgetbegeleiding, inclusief allerlei faciliteiten die vooraf gaan aan het stabiliseren van de schulden, zodat er niet iedere week een nieuwe deurwaarder voor de deur staat, dat er weer rust in het huishouden komt zoals mevrouw van Aalst het noemt. De gemeenten hebben daar 130 miljoen voor gekregen. Ze hebben dus straks geld, een wet, ze mogen zelfs een moratorium aanvragen dat alle deurwaarders de handen op de rug bindt, binnen een bepaalde periode tot geen uitzetting verplicht, om alles te gaan regelen. Dat biedt mensen met schulden echt een veel beter perspectief. Maar je bent een schuld nooit zomaar kwijt. Het is toch drie jaar sappelen vergeet dat niet. Wat een andere wereld krijg je dan als je weer een schone lei hebt..

Map van Aalst:

Daar zit nog wat achter dat je niet noemt. Op het moment dat mensen aangemeld zijn voor de WSNP en daar dan werkelijk in aangenomen worden, moeten ze zelf hun administratie voeren betreffende de vaste lasten, gas water licht en het leefgeld. De rest gaat niet naar een bewindvoerder die zijn salaris vanuit de boedel opstrijkt. Maar die mensen zijn in de schulden gekomen omdat ze onwetend of ondeskundig waren op financieel gebied. Dan worden ze in de WSNP gemieterd en moeten ze zonder opleiding of begeleiding zorgen dat ze buiten de schulden blijven. Als ze dat niet doen dan krijgen ze na drie jaar geen schone lei, en zijn ze na drie jaar net zo ver als in het begin.

Saskia Noorman-den Uyl:

Bij de herziening van de WSNP een jaar geleden is afgesproken dat de budgetbegeleiding een integraal onderdeel zou worden van de WSNP. Daar waar dat nog niet is ingevoerd was het ook een teken om aan de bel te trekken. De WSNP heeft een hoog slagingspercentage tot 90%. Maar als je klaar bent met de WSNP, is je nog niet geleerd om met geld om te gaan. Dat betekent dus dat de gemeente uit het budget van die 130 miljoen, die ze gekregen hebben voor armoedebestrijding en schuldhelpverlening, die budgetbegeleiding moeten financieren want zij hebben er de regie over. Dus de gemeentebesturen moeten hun knopen tellen. Ze hebben het zich misschien onvoldoende gerealiseerd dat ook WSNP-trajecten voor hun verantwoordelijkheid zijn. Ik weet dat sommige kredietbanken, in

Enschede bijvoorbeeld, iemand na beëindiging van de WSNP nog een budgetcoach geven, een half jaar, of een jaar of zolang als het nodig is. Sommige mensen hebben dat hun hele leven lang nodig – ik heb daar vanmiddag over verteld - omdat ze het gewoon niet kunnen. En dat mag, want niet iedereen kan alles.

Marije van Dodeweerd:

Marijke, dat zei jij zojuist ook. Eigenlijk moet iedereen de mogelijkheid hebben om elk jaar een budgetteringscursus te krijgen.

Marijke Garib:

Ja. ik weet dat in de gemeente Maastricht een werkplein is gemaakt waar aan de schuldsanering een verplichte budgetcursus vast zit, evenals de GGZ, maatschappelijk werk, en kinderopvang. Want als je schulden hebt is het niet alleen een financieel probleem. Er zit nog meer achter en onder, en daarom moet je samenwerken. In Maastricht hebben ze zo'n werkplein gemaakt en dat werkt heel goed. Naar mijn idee zou het heel goed zijn als iemand in de schuldsanering elk jaar die cursus van budgetteren blijft herhalen, om zo beetje bij beetje, stap voor stap de kunde voor eigen administratie te leren of terug te krijgen.

Marije van Dodeweerd:

Zou er nou ook die cursus moeten komen dat je onder huwelijkse voorwaarden moet trouwen?

Map van Aalst:

Het gevaar van de WSNP is tevens dat de bewindvoerder al het geld op een rekening van de bewindvoerder laat komen en dat post uitsluitend naar de bewindvoerder toegaat, want die maakt je post open. Als je geluk hebt krijg je elke veertien dagen je post, maar de praktijk is dat de mensen dat eens in de maand krijgen. Wat krijg je nu? Het geld wordt voor de mensen beheerd en geregeld, de post wordt voor hen geopend, ze hebben geen ondersteuning gekregen bij het beheren van het geld, er is geen overleg over wat met het geld gedaan is en wordt, kortom ze verliezen de informatie waar het over gaat...

Marije van Dodeweerd:

Maar hoe zou dat beter kunnen? Hoe zou dat kunnen verbeteren?

Map van Aalst:

Nou, ik mag niet in het algemeen zeggen, doe het dan zoals ik het doe. Maar ik zie dat een aantal zaken van de WSNP niet werken, niet prettig zijn voor de mensen, en dat pas ik dan in positieve zin op mijn manier van werken toe. Ik vind, en dat zou ook in het systeem, in een regeling opgenomen moeten worden dat mensen die geholpen worden wel op een gegeven moment hun zelfrespect herwinnen en overeind gehouden worden.

Marijke Garib:

Maar hoe zit dat dan met mensen? Er zijn namelijk mensen die na drie jaar meer schulden hebben dan toen ze erin gingen?

Map van Aalst:

Er zijn bewindvoerders die hun zakken vullen bij het leven. Ik kan een voorbeeld geven van een bewindvoerder uit Venray. Een klant ging vrijwillig met 3.500 euro schuld naar die bewindvoerder met het idee dat die zou helpen en hij heeft er nou 17 duizend.

Uit publiek: Die bewindvoerder moet betaald worden, die moet je zelf betalen. Dat zijn toch best wel bedragen heb ik begrepen.

Saskia Noorman-den Uyl:

Hoho! Dat is wettelijk verboden, ja, daar ga ik heel streng worden. Het is wettelijk verboden om als bewindvoerder of privé persoon zowel een schuld te saneren als het budget te beheren. Je moet ook onmiddellijk aangifte doen als je je realiseert dat iemand die twee functies vervult. Er mag ook geen geld voor gevraagd worden. Ik heb dat in Zeeland aangetroffen en aan de bel getrokken en de betreffende cliënt heeft toen de vergoeding van 350 euro teruggestort gekregen.

Marije van Dodeweerd:

Wie verstrekt dat loon voor de bewindvoerder dan?

Saskia Noorman-den Uyl:

Het is voor de cliënt gratis als het door de gemeente, door maatschappelijk werk, betaald wordt..

Map van Aalst:

Hoe wordt dan de gemeente betaald? De gemeente Helmond geeft bijvoorbeeld 80 euro aan de cliënt en stort dat op de rekening van de cliënt die het daarna overboekt naar de bewindvoerder. Bewindvoerders die de WSNP regelen, krijgen hun geld niet direct maar aan het eind van de rit uit de boedel. Ze zijn dan eigenlijk preferent schuldeiser voor wat betreft hun salaris boven de rest van de schuldeisers.

Saskia Noorman-den Uyl:

Maar zo lang het beroep van mensen die andere mensen tegen betaling willen helpen met schuldsanering niet aan veel striktere regels en controle is onderworpen, is er heel veel kaf onder het koren. Er zit in iedere situatie van schuldsanering iemand die anderen helpt met de schuldsanering, overeenkomsten met een incassobureau maakt of wat dan ook. En je hebt iemand die het geld van zo iemand beheert, en dat moet dat kosteloos. Met de nieuwe komst van de minnelijke regeling, de wet die nu bij de Kamer ligt, komt er ook een scherper toezicht en komt er ook een certificering. Daardoor krijgen we toch iets beter grip op het vele misbruik dat gemaakt wordt van mensen met schulden, die vanuit hun ellende ergens aankloppen en denken dat ze geholpen worden, en dan aan het einde merken dat het een ramp is geworden.

Map van Aalst:

Dat is waar, maar je moet via certificering wel kosten maken voor cursussen die je moet volgen; je moet lid worden van die overheidsclub. Met dat erbij aan kosten kunnen die particuliere schuldhulpverleners hun werk allang niet meer gratis doen.

Saskia Noorman-den Uyl:

Nee, correct. Maar de gemeenten hebben 130 miljoen om kosten te dekken. Gemeenten moeten zorgen dat er gebudgetteerd kan worden en dat cliënten dat leren. Het is echt een probleem dat veel gemeenten achterover leunen en denken: 'We hebben een kredietbank en die lost alles op, hoewel het jammer is van die wachtlijst van een half jaar. En we hebben het maatschappelijk werk, daar betalen we ook voor. En dan gaat het allemaal wel vanzelf'. Nee dus!

Map van Aalst:

Maar ze zitten dan wel goed in de lantaarnpalen.

Marije van Dodeweerd:

Ik leer vanmiddag dat schulden hebben inderdaad een heel groot probleem is en dat de oplossing daarvan nog flink ingewikkeld is. In het boek *Zij wil vooruit* staat dat schulden belemmeren om vooruit te komen, een last zijn in de stap vooruit. Mij interesseert wat ook in het boek naar voren komt, hoe schulden ontstaan. We spraken zojuist over het gedrag van

ex-mannen, die schulden maken. In het boek wordt ook gezegd dat de inkomens zo laag zijn, dat een kleine tegenvaller hele grote gevolgen kan hebben. Dan is de kans groot om in die schulden te geraken. Arjen kan jij daarop reageren?

Arjen Kruyt:

Ja, we hebben daar in Amersfoort redelijk zicht op. Er zijn twee momenten aan te wijzen waarop mensen in de schulden raken. De eerste is werkloosheid, en de tweede is een echtscheiding. Dat zijn de echt grote redenen waardoor mensen in de schulden raken. Je kunt als gemeente aan de werkloosheid nog het meeste doen. We hebben nu afspraken met het UVW, dat op het moment dat mensen zich melden, ze onmiddellijk in contact gebracht worden met iemand die verstand heeft van financiële problematiek. Dat is vooral belangrijk nu mensen massaal door de economische crisis werkloos worden. Daarmee hoop je dat mensen zodra ze werkloos worden in ieder geval hun levensstijl gaan veranderen. Teveel mensen gaan dan nog door op de oude voet. Die denken: 'Oh, ik, vind zo meteen wel nieuw werk'. Als je dat dan niet vindt krijg je dus die schuldenproblematiek. Dat punt van die echtscheidingen is voor gemeenten veel moeilijker aan te pakken, want je bent er niet bij als het gebeurt. Je krijgt het als gemeente niet te horen als iemand scheidt. Het gaat om het privé-leven van mensen, waar je als gemeente gewoon heel moeilijk kan ingrijpen. Maar je krijgt als gemeente wel met de gevolgen te maken. Het derde punt dat je zojuist noemde is ook waar. Als je heel weinig inkomen hebt is inderdaad een kapotte wasmachine - ook zo'n bekend voorbeeld - natuurlijk vaak fataal. Of ineens een hoge energierekening. Nou, daar hebben de meeste gemeenten bij mijn weten wel enige vorm van regelingen voor, in de zin van witgoedregelingen of aanvullende bijstand. Verder heb je die langdurigheidstoelage voor mensen die langer dan vijf jaar op een minimum leven. Dat vind ik zelf een draak van een regeling, die onmogelijk complex en bureaucratisch is. Door de praktijk is hij wel wat vereenvoudigd, dat moet ik ook eerlijk toegeven en ik moet ook zeggen dat de ene gemeente creatiever met die langdurigheidstoelage is dan de andere. Dat is dus een aantal punten waarom schulden kunnen ontstaan. Verder wil ik nog opmerken, dat ik - ook al heb ik de beste sociale dienst - dolblij ben dat er een Voedselbank en een Kledingbank is, die in sommige situaties gewoon heel snel kunnen helpen. Ik lees bijvoorbeeld een bericht in de krant van iemand die een wasmachine overheeft, en dan komt er ineens iemand met het probleem van een kapotte wasmachine, en die kun je dan bij elkaar brengen, zo werkt het wel.

Vraag: Ja, u noemt twee factoren, werkloosheid en echtscheiding. Ik heb idee dat de bureaucrativering en de automatisering ook een belangrijk punt is. Je hebt nu het verschijnsel dat op het moment dat je iets te laat bent met betalen er meteen na twee weken al een herinnering komt met 20 euro of 50 euro aanmanings- en administratiekosten et cetera er bovenop. Ik denk dat die incassokosten ook een factor is die een groot probleem veroorzaakt. Kan daar wat aan gedaan worden?

Map van Aalst:

Vanwege die kosten is het juist zo belangrijk dat elk individu zelf goed leert met zijn geld om te gaan. Ik heb een eenvoudig schema opgesteld voor dat beheer van het geld en dat kunnen jullie van me krijgen.

Uit publiek: U vertelde dat eerder al. Persoonlijk heb ik mijn administratie redelijk op orde en je moet er gewoon continu bovenop zitten. Want ook als je het op orde hebt, komt er geheid elke maand wel een of ander bedrijf met iets dat je nog moet betalen en dat je over het hoofd hebt gezien. En soms klopt het niet eens. Maar het is aan jou om erachteraan te gaan en er tijd in de steken en ervoor te zorgen dat het rechtgezet wordt, los van als het wel klopt. Maar als de wisseling van energieprijzen aanbreekt heb je van die situaties – die ken jij natuurlijk ook – waarin het maandbedrag van de energierekening oploopt met 30 euro. Waar haal je die 30 euro dan weer vandaan?

Map van Aalst:

Op tijd betalen natuurlijk. Ja, dat klinkt nu gek, maar als je een schema hebt dan heb je er ook geld voor. Niemand vergeet om 's avonds de aardappelen op het vuur te zetten en ze gekookt te eten. Maar administratie verzorgen, dat schiet er altijd bij in...

Uit publiek: Juist als je vijf dagen in de week werkt en je doet bijvoorbeeld je administratie een keer in de twee weken, dan ben je volgens mij behoorlijk bij. En dan nog, al die incassokosten, het is gewoon bespottelijk!...

Map van Aalst:

Het gebeurt je altijd één keer...

Uit publiek: ...dat er voor een herinnering 30 euro gerekend wordt.

Map van Aalst:

Dat is waanzinnig. Maar het zorgt er wel voor dat je het voor een volgende keer niet meer vergeet .

Uit publiek: Natuurlijk, maar als je die 30 euro niet hebt en de rekening toch betaalt, is met die ene keer meteen het geld op.

Map van Aalst:

Ja dan krijg je dus een domino-effect.

Uit publiek: Een mevrouw uit het publiek met een sterk buitenlands accent vertelt haar ervaringen met schulden en de harde praktijken van incassobureaus. Het maakte een belangrijk deel uit van haar schulden. Zij pleit vooral voor het indammen van de administratiekosten en incassokosten, want zo'n nota van 30 euro is al duur, maar vliegt nog verder omhoog als je niet kan betalen.

Saskia Noorman-den Uyl:

Ik heb die incassoproblematiek in mijn inleiding ook genoemd. Er ligt nu een wetsvoorstel bij de Tweede Kamer die landelijk vaste tarieven bij incasso voorschrijft. Genoemd is verder de herhaling van voorschotbetalingen zoals bij energiebedrijven gebeurt. Stel je bent een eenpersoons huishouden, en je krijgt van het water een rekening van 60 euro. Daar tellen ze tegenwoordig bij herhaling al snel 30 of 40 euro bovenop vanwege de verhoging van leges en belastingen. Na twee keer van die verhogingen zit je aan het eind van het jaar al op 120 euro of zo. Nou, dat is dan verboden. Daarvoor in de plaats komt een minimum bedrag van 40 euro waar je niet overheen mag, ook niet bij die termijnbetalingen. En dat betekent dat bijvoorbeeld een tandarts bij een nota van 400 euro of wat ook toch niet meer mag rekenen dan die 40 euro. Ook het totale incasso inclusief het incassobureau, zelfs al heb je er een half jaar over gedaan om te gaan betalen, mag niet meer dan 40 euro zijn. Er mag wel wettelijke rente bij, maar de hoogte daarvan die is voorgeschreven. Dat is de ondergrens en de bovengrens gaat niet verder dan ongeveer 15% van het bedrag. Dat is wat er maximaal gerekend mag worden, ook al komen er vier incassobureaus aan te pas. Die moeten de poet dan maar samen delen. Dat nieuwe wetsvoorstel betekent dat de incassobureaus naar berekening van de Sociaal Raadslieden 130 miljoen moeten gaan inleveren en die crises nu echt moord en brand. De nieuwe wet gaat na aannahme halverwege volgend jaar hopelijk in werking.

Vraag: Ik zou eigenlijk over dit alles in een kleiner verband mee willen discussiëren. Ik denk dat de bureaucratiesering wel degelijk een hele grote factor is waarom mensen in de schulden raken. Wij hebben onlangs als blad voor minimaorganisaties in samenwerking met de Mee een workshop georganiseerd over het herkennen en erkennen van mensen met verstandelijke beperking. Ik heb er zelf heel wat ervaring mee, maar als ik

belastingformulieren moet invullen, krijg ik het Spaans benauwd: ik kan het niet lezen, ik wil het niet lezen, ik snap het niet, ik wil het niet snappen. Als ik zie wat er bij alle zeventien aangesloten organisaties binnenkomt aan mensen, die echt geen formulieren kunnen lezen omdat het te ingewikkeld is, dan gaat het om grote aantallen. En inderdaad meteen een verhoging als je iets niet betaalt. De overheid gaat steeds vrijuit, maar het zou een flinke bijdrage zijn als ze die formulieren eenvoudiger zouden maken.

Marije van Dodeweerd:

Dank je wel voor je reactie. Met het oog op de klok wil ik een slotvraag aan het panel stellen. Als ik het zo hoor worden heel veel van die knelpunten die vrouwen tegenkomen, als we daarover gaan praten, feitelijk door anderen geregeld. Er zijn mensen heel actief bezig, zoals Saskia, die zorgt dat overal een wet voor komt. Het is jammer dat je uit de Tweede Kamer bent. We moeten elkaar daarover blijven informeren, zoals we nu hebben gedaan. En de vraag is natuurlijk ook wat we zelf kunnen doen. Ik ben wel benieuwd naar wat de panelleden gaan doen, als er morgen een jonge vrouw tussen de 20 en de 39 met een wettelijk minimuminkomen op de koffie komt, en zegt: 'Ik wil vooruit, ik wil iets doen'. Wat is nu het beste advies dat je zo iemand kan geven? Want die wetten en die regels en die systemen die zijn aan het veranderen, dat is zoals Saskia heeft uitgelegd, een lange weg. Het duurt nog twee jaar voordat VAZALO wordt ingevoerd. We moeten ook zelf wat doen. Marijke, als er morgen zo'n jonge vrouw bij jou op de koffie komt, die zegt vooruit te willen, wat is dan jouw gouden advies?

Marijke Garib:

Nou, ik zal met haar gaan praten en haar erachter laten komen wat zij ze nu eigenlijk zelf echt wil. Dan zal ik haar proberen te coachen opdat ze haar eigen krachten gaat gebruiken, dat ze zelf op ideeën komt om te kijken welke stappen ze kan nemen en welke mogelijkheden er zijn. Ik zou dan bijvoorbeeld ook denken aan Jennifer Meijer van de provincie, die allerlei cursussen heeft voor vrouwen die thuis zitten met veel talenten. Kijk, als huisvrouw kun je goed organiseren, kun je goed structureren; zijn er heel veel dingen wat je gewoon goed kunt. Je kan dan kijken waar je kwaliteiten liggen en nagaan welk beroep je daaraan kunt koppelen. Als er iets is wat je leuk vindt, wil je daarin gaan snuffelen, meestal is daar ook wel een opleiding voor mogelijk. Kun je dat gaan opzoeken? Dat soort dingen. En dan samen met je consultant erover in gesprek gaan. Die vrouwen hebben allemaal heel veel kracht opgedaan, door hun gewone leven en door al die verschrikkelijke en negatieve dingen, kracht, die helemaal in hun tenen zit, en die kracht moet je naar boven halen. Er zitten genoeg vrouwen in de bijstand die heel veel talenten hebben en die moet je gewoon naar boven halen.

Marije van Dodeweerd:

Een hele mooie tip. Loes? Jij krijgt heel wat mensen op de koffie, en je krijgt vandaag iemand die zegt vooruit te willen. Wat is jouw beste advies?

Loes Neeft:

Ik geloof heel erg in betaald werk als oplossing. Daar moet je wel passie bij voelen. In dat gesprek leg ik dat wel op tafel. En ik heb een heel groot netwerk. Ik heb in de loop der jaren ook persoonlijk voor heel veel mensen wel wat kunnen betekenen in het zoeken naar het juiste opstapje naar dat werk. Want als je eenmaal de verbinding met een goede werkgever hebt gevonden in een branche waar je passie zit, dan kun je wat regelen. Dus als ik iemand zie waarvan ik denk dat dit soort werk de weg is, dan zijn er best dingen te regelen en oplossingen te bedenken. Dan kan ik netwerken en mensen gebruiken die op posities zitten die weer andere mensen kennen en gaat het balletje rollen.

Marije van Dodeweerd:

Hoe kom je die mensen tegen?

Loes Neeft:

Kijk, ik heb laatst zelf meegedaan in een cursus met mensen die allemaal hun baan kwijt geraakt zijn. In die cursus was het thema netwerken. De eerste reactie van de hele groep was: 'Wij hebben geen netwerk'. Maar aan het eind van de middag had iedereen een netwerk. Als je goed gaat nadenken ken je allemaal mensen, die weer mensen kennen, die ook weer mensen kennen en dan zitten er altijd in dat netwerk ergens mensen die invloed hebben en die je kunnen helpen aan werk.

Marije van Dodeweerd:

Ik zou dat heel eng vinden, hoe moet je iemand dan aanspreken? Hoe zou ik jou moeten aanspreken als ik van jou iets geregeld wil krijgen?

Loes Neeft:

In die groep zaten ook een paar mensen die aangaven dat ik nu in hun netwerk zat. Ik heb toen aangegeven dat ze niet moeten wachten tot ik iets ga doen, maar dat ze zelf actief moeten worden en mij kunnen gebruiken. 'Stuur maar een mail, of bel me op, vertel maar wat je wilt, of wat je wilt dat ik voor je doe.' Ik heb van dat groepje mensen twee mensen aan het werk gekregen.

Marije van Dodeweerd:

Dan zeg jij weer dat je rond dat soort werk of dat soort baan mensen kent, met wie je een keer kan praten. Of hoe regel je dat?

Loes Neeft: J

Ja, zo gaat dat. Ik hoef alleen maar één telefoontje dan te plegen of in dit geval heb ik het allemaal per mail gedaan. Ik schrijf in dat mailtje dat ik iemand ken die heel graag iets wil doen. Je moet er dus wel voor gaan want je moet daar binnenkomen met: 'Hallo, hier wil ik mijn best voor doen'. Dan zorg ik voor de verbinding. Zo kennen jullie ook mensen; iedereen kent mensen die verbinding kunnen maken, die verbinding kunnen leggen. Als je een haakje hebt, dan denken die mensen vaak dat ze voor jou wel iets willen doen. Of voelen ze zich er eigenlijk wel toe verplicht. Welk motief ook, als ze maar zeggen, beloven dat die meneer of mevrouw even mag langskomen praten. En van zo'n gesprek hoor ik dan graag de resultaten terug. Op de een of andere manier werkt dat gewoon.

Marijke Garib:

Ja. Maar u denkt dan meteen aan werk?

Loes Neeft:

Ja, ik denk heel erg aan werk, aan een job.

Marijke Garib:

Maar denkt u ook dan aan de gezinssituatie; of het wel mogelijk is binnen het gezin? Zijn daar kinderen? Is daar alles voor geregeld?

Loes Neeft:

Ja, ik zei ook, dat er natuurlijk een aantal dingen voor geregeld moeten worden. Wij hebben als sociale dienst bij de kinderopvang een aantal kindplaatsen ingekocht. Wij hebben weet van het probleem van de kinderopvang. We hebben ook regelingen van drie euro per uur voor kinderopvang. Dus je mag ook zorgen dat je kinderen ergens anders door iemand opgevangen worden, die daarvoor betaald kan worden. Je moet natuurlijk wel een aantal dingen in de randvoorwaardelijke sfeer regelen. Maar mijn geloof is dat, als je eenmaal dat haakje hebt gevonden rond het begin, je er met wat regel en overleg uit kan komen.

Marije van Dodeweerd:

Arjen, morgen heb je dat Divosa-congres, maar overmorgen komt er een jonge vrouw bij jou

op de koffie tussen de 20 en de 39 en die zegt: 'Ik wil vooruit'. Wat is jouw gouden tip?

Arjen Kruyt:

Die heb ik niet in het algemeen. Iedereen is anders. Je moet eerst luisteren wat iemand nou eigenlijk wil, wat iemands persoonlijkheid is. Het enige dat ik mensen aanraad en dat is meestal een goede tip: praat met iemand die in jouw vergelijkbare situatie zit. Dat is meestal het meest praktische, dan help je mekaar, dan versterk je mekaar.

Marije van Dodeweerd:

Lotgenoten zoeken bondgenoten.

Arjen Kruyt:

Ja, meestal helpt dat.

Marije van Dodeweerd:

Map, aan jou dezelfde vraag. Jij hebt volgens mij regelmatig vrouwen tussen de 20 en 39 op de koffie die vooruit willen?

Map van Aalst:

Inderdaad. Je luistert gewoon naar het hele verhaal want het is altijd een hele bulk die eerst over je bureau uitgestort wordt. Vervolgens pak je vanuit dat luisterdeel en hun wensenpakket alle praktische zaken op, waar ze tegenaan lopen. Die nalopen resulteert erin dat je dan op een gegeven moment een weg vindt naar een oplossing.

Vraag: Ja, ik wilde graag weten waar ik die emailadressen kan vinden, want jullie zijn na vandaag mijn netwerk.

Marije van Dodeweerd:

Is daar wat te regelen Loes?

Loes Neeft:

Ja. Kom maar.

Marije van Dodeweerd:

Ja? Jullie kunnen straks emailadressen uitdelen?

Arjen Kruyt:

De mijne staat gewoon op de website van gemeente Amersfoort.

Marije van Dodeweerd:

Zijn er nog andere mensen die aan het slot een aanvulling willen geven?

Saskia Noorman-den Uyl:

Aan het einde heb ik één vraag. Lieve Loes Neeft, wij kennen elkaar nog van de tijd toen ik directeur van de sociale dienst in Leiden was en jij in Zaanstad. Je sprak zojuist over netwerken. Wij hebben een netwerk, heel oud, het leeft nog, en ik ga je nu een vraag stellen. In dit boek staat op pagina 21 het verhaal van Karlijn. Ik noemde het in mijn inleiding - maar jij kwam later binnen - en het gaat over een 37-jarige alleenstaande vrouw die ziek is, een beperking heeft, rolstoelafhankelijk is, en een Wajong-uitkering heeft, en in Utrecht op de 1e of 2e verdieping woont. Ze kan eigenlijk de trap meestal niet af en is dus helemaal van haar steeds kleiner wordende netwerk afhankelijk. Ze moet gewoon een ander huis hebben, ook al heeft ze een Wajong-uitkering. Mag ik bij deze ons netwerk gebruiken? Ik heb een vouwtje ook bij pagina 21 gedaan en geef je dit boek met de vraag om zelf of namens jou met haar contact op te nemen om te zorgen dat ze een gelijkvloers huis in Utrecht krijgt, waar ze gewoon in kan leven?

Loes Neeft: Ja, dat kan, en precies, zo werkt het, hé!

....applaus...

Saskia Noorman-den Uyl:

Er wordt contact opgenomen door Nel de Boer, als jij straks even zegt wie ze moet mailen of bellen dan wordt het netwerk geknoopt.

Marije van Dodeweerd:

Hopelijk is dat netwerk echt een gouden tip. We weten na vandaag ook dat het belangrijk is te weten wat je wil, dat je je verhaal vertelt en contact zoekt met lotgenoten en bondgenoten. Tegelijk blijven we natuurlijk de strijd tegen onrechtvaardigheid, tegen rare regelingen doorzetten en blijven daarover het verhaal vertellen. Nu kunnen we zonder meer hier heel lang over doorpraten, maar het is ook heel leuk om achteraf nog wat te drinken. Ik wil graag afsluiten. Daarvoor geef ik het woord aan Nel de Boer, die een laatste woord mag spreken en dan afsluiten.

Nel de Boer:

Ja, ik zit nog heel erg in me op te nemen wat er allemaal over de tafel is gegaan vandaag. Ik heb ook driftig aantekeningen zitten maken. Wij gaan kijken hoe we daarmee verder gaan. Ik hou ook erg in gedachten en zult u dat ook allemaal doen, waar dat boek terecht kan komen. Saskia sprak daar in haar verhaal ook over: 'Zorg dat dit boek op veel plaatsen terecht komt en gebruik het om erover in gesprek te gaan'. Een aantal van de jongere vrouwen die hier zijn heb ik een hele goede inbreng horen geven. Ik wil heel graag gaan kijken of we het contact kunnen onderhouden en of het misschien de moeite waard is om elkaars krachten te bundelen en te kijken of van hen uit er meer aan die belangenbehartiging gedaan kan worden. Dus ik neem nog contact met jullie op. Voel je ook altijd vrij om dat met ons te doen.

Ik wil de panelleden, jullie allemaal, Saskia en Marije heel hartelijk bedanken voor jullie aanwezigheid, voor jullie inbreng.

We ronden op tijd af.

Straks moeten we om 17.00 uur de zaal uit zijn omdat er voorbereidingen getroffen moeten worden voor een bijeenkomst na ons. We vinden het fijn om gewoon nog even vrij de gelegenheid te hebben om met elkaar ervaringen uit te wisselen, een aantal netwerkcontacten te leggen, om gelegenheid te hebben om wat te drinken en een hapje te eten met elkaar.

Dus iedereen hartelijk bedankt.

U geeft een applaus,
en ik ga wat bloemen uitdelen.

....applaus...

